

Rapport 2005-016

**Ridesporten i vekst –
forslag til anleggs-
strategi for Norges
Rytterforbund**

Ridesporten i vekst – forslag til anleggs- strategi for Norges Rytterforbund

Utarbeidet for
Norges Rytterforbund

Innhold:

SAMMENDRAG.....	1
1 INNLEDNING	4
2 HVA ER RIDESPORT?	5
2.1 Populær sport med lang historie	5
2.2 Det er mange ridegrener.....	7
2.3 Hvilke typer rideanlegg finnes?	9
3 OPPFYLLER RIDESPORTEN IDRETTSPOLITISKE MÅL?	10
3.1 Hva er de idrettspolitiske målene.....	10
3.2 Fordeling av spillemidler	11
3.3 Hva kjennetegner medlemmene i Norges Rytterforbund?.....	12
3.3.1 Målgruppen barn, ungdom og jenter.....	12
3.3.2 Mål om lik kjønnsfordeling i idretten.....	17
3.3.3 Aktivitet og tilrettelegging for funksjonshemmede	18
3.3.4 Indikatorer er nyttige, men må tolkes med kløkt.....	20
4 HVOR ER BEHOVET FOR RIDEANLEGG STØRST ?.....	21
4.1 Det er underskudd på rideanlegg	21
4.2 Hvor er etterspørselen etter rideaktiviteter størst?	23
4.2.1 Indikator for breddeaktivitet	24
4.2.2 Indikator for elitesatsning	29
4.3 Case-studium – Aust-Agder i vekst.....	31
4.4 Hvor er rideanleggene etablert og hvordan er kapasiteten?	33
4.4.1 Ridehus	33
4.4.2 Større anlegg	35
4.4.3 Stallplasser	37
4.5 Nødvendige støttefunksjoner	38
5 FORSLAG TIL ANLEGGSTRATEGI.....	40
REFERANSER	42

Sammendrag

Resymé

Ridesporten har svært høy oppslutning av barn og ungdom, unge kvinner og funksjonshemmede, som myndighetene er spesielt opptatt av å rekruttere til idretten. Tilstrømningen til rideaktiviteter har økt kraftig de siste ti årene. Tilgangen på rideanlegg har ikke holdt tritt med denne utviklingen, og det er behov for nye ridesenter over hele landet. Nye rideanlegg bør etableres der behovet er størst, og vi har foreslått noen kriterier for å identifisere slike områder. I første omgang bør man sørge for at det finnes et større hovedanlegg i alle fylker. Dette vil også føre til at det etableres nye mindre rideanlegg. Erfaring viser at det ofte vokser frem mindre anlegg i tilknytning til hovedanlegg. Hovedanleggene bør inkludere to ridehus, rideskoledrift, opplegg for funksjonshemmede og andre fasiliteter knyttet til rideanlegg. Anleggsregistreringen vi har analysert er mangelfull, men tyder på at det er størst behov for nye anlegg på Vestlandet, i Midt-Norge og i Finnmark. I tillegg kan lav barn- og ungdomsdeltagelse i Oslo og omegn tyde på at anleggene i disse områdene ikke har kapasitet til å rekruttere nye medlemmer.

Problemstilling

Ridesporten har vært i kraftig vekst de seneste årene, men anleggsinvesteringene henger etter. I denne rapporten skal vi både kartlegge utviklingen i idretten og hvordan man bør prioritere arbeidet for å sikre dekkningen av anlegg i årene fremover. Hovedproblemstillingene er

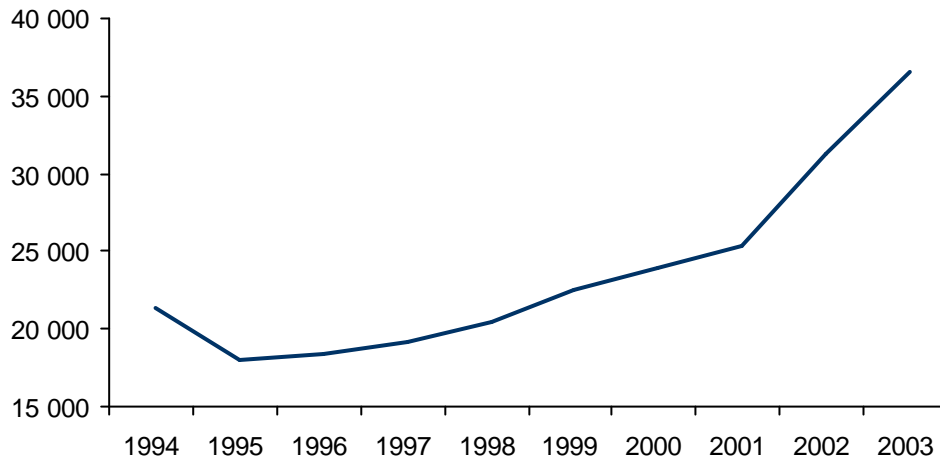
1. Hva er utviklingen i sporten?
2. I hvilken grad oppfyller ryttersporten sentrale idrettspolitiske mål, og hva kan eventuelt gjøres for å bedre måloppnåelsen?
3. Gitt at det skal arbeides for utvikling og utbygging av anlegg for ryttersport, hvilke typer anlegg og hvilke geografiske beliggenheter bør prioriteres?

Ridning er en populær idrett blant prioriterte grupper av befolkningen

Ridning er en særpreget idrett, blant annet ved at det er en idrett som skjer i samspill med dyr, ved at utøvelsen av sporten innebærer omsorg og stell av dyr i tillegg til selve treningen sammen med hesten, samt at menn og kvinner konkurrerer i de samme klassene, uavhengig av alder.

Norges Rytterforbund organiserer per i dag 36.100 medlemmer. Det har vært betydelig vekst i medlemsmassen til Rytterforbundet siden midten av 1990-tallet. Dette gjelder særlig i perioden fra og med 2001 med en vekst på mer enn 10.000 medlemmer.

Figur A *Utviklingen i antall medlemmer i Norges Rytterforbund siste ti år*

Et annet utviklingstrekk er vekst i antall grener innen ryttersporten. Rytterforbundet organiserer nå dressur, sprang, feltritt, distanseritt, voltige og kjøring. Rytterforbundet har fra 1.1. 2005 overtatt totalansvaret for ridning for funksjonshemmede, og organiserer både bredde- og toppidrettsaktiviteter for funksjonshemmede innenfor grenene dressur og kjøring. I tillegg til ovennevnte grener arbeides det med å formalisere samarbeidet med Norsk Islandshestforening. Videre er det vist interesse fra de nyere ridegrenene Mounted Games og Reining om organisering i Rytterforbundet.

Et annet viktig trekk ved ryttersporten er den høye kvinneandelen, som i 2003 var på 72 prosent av medlemmene i Rytterforbundet. Til sammenligning er kvinneandelen i Norges Idrettsforbund lavere enn 40 prosent. Også andelen barn og ungdom er høy; 47 prosent av Rytterforbundets medlemmer er under 19 år, til sammenlikning med 36 prosent i idrettslagene generelt. Av barn og unge i Rytterforbundet er 80 prosent jenter. Dermed bidrar aktiviteten i ridesporten til to sentrale idrettspolitiske mål; aktivisering av barn og unge, samt aktivisering av kvinner – spesielt jenter i tenårene. Det virker rimelig å anta at en økning i aktiviteten i ryttersporten vil ha noenlunde samme alders- og kjønnsprofil som den eksisterende aktiviteten, slik at økt aktivitet innen ryttersporten vil medføre at man i større grad oppnår de idrettspolitiske målene om økt jente-/kvinneaktivitet og økt aktivitet blant barn.

En annen viktig egenskap ved ridesporten er at den er velegnet for mange funksjonshemmede. Blant Rytterforbundets medlemmer er det registrert 2 prosent funksjonshemmede. Til sammenligning utgjør funksjonshemmede kun 0,4 prosent av de totale Idrettsregistreringene. Dermed bidrar ryttersporten til målsetningen om økt idrettsaktivitet blant funksjonshemmede, og dette er en egenskap ved ridesporten vi mener Rytterforbundet bør stimulere gjennom prioritering av anlegg og kartlegging av virksomheten i kretser med enten spesielt høy eller spesielt lav aktivitet blant funksjonshemmede.

Behov for nye anlegg

Ifølge Rytterforbundet har anleggsinvesteringene ikke holdt tritt med økningen i rideaktiviteter, selv om dette ikke kan dokumenteres, idet vi ikke har en fullstendig oversikt over alle rideanlegg og hvilke investeringer som har blitt gjort de seneste 10 årene. Det kan derfor være et betydelig behov for investeringer i rideanlegg. Anleggsinvesteringer bør gjøres ut fra et mål om å dekke etterspørselen etter anlegg, men vil også kunne påvirke etterspørselen. Blant annet vil tilgangen på innendørsanlegg være av betydning. Den generelle trenden innen idrettslivet er at helårsaktivitet krever innendørsanlegg. Dessuten vil tilgangen på tilrettelagte anlegg påvirke funksjonshemmedes mulighet til å delta aktivt. Dette er argumenter for at det bør etableres en landsdekkende kjede av anlegg, slik at ridesporten kan tilby den form for anlegg moderne idrettsaktivitet krever over hele landet. Hvis dette gir økt aktivitet innen ridesporten vil det også sannsynligvis gi økt aktivitet blant kvinner og unge, og dermed bidra til å nå de idrettspolitiske målene. Alle investeringer i nye anlegg bør tilrettelegges for funksjonshemmede, og dermed bidra til økte aktivitetsmuligheter for denne gruppen.

Utviklingen i Aust-Agder, hovedsakelig rundt Arendal og Grimstad Rideklubb, som har hatt en vekst på over 50 prosent i antall medlemmer i perioden 2001 til 2003, tyder på at tilgangen på anlegg påvirker aktiviteten i ryttersporten. Økningen i medlemsmassen har etterfulgt betydelige anleggsinvesteringer over tid. Disse investeringene har også gitt oppblomstring av en mengde støtteaktiviteter i form av en dyreklinikk, hovslagere, et senter for avl og utdanning av hester, samt en videregående linje for hestefag. Det har også vokst frem en mengde mindre anlegg med staller og treningsplasser. Dette tyder på at etablering av et større anlegg kan ha betydelige ringvirkninger, både i form av økt interesse for ridning og etablering av mindre rideanlegg i nærheten av hovedanlegget.

Selv om nye anlegg kan øke etterspørselen bør en nok ta utgangspunkt i forholdet mellom anlegg og medlemmer per i dag når det skal prioriteres mellom ulike lokaliseringer. Vi har sammenliknet medlemsmassen i Rytterforbundet i det enkelte fylket med

- i) antall registrerte ridehus, og
- ii) antall registrerte anlegg med kapasitet for å holde stevner, og som driver rideskole og har et tilbud til funksjonshemmede.

Disse registreringene er ikke fullstendige og derfor beheftet med betydelig usikkerhet, men de tyder på at investeringer i større anlegg først og fremst bør utredes i Hordaland, Sogn- og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Finnmark. Spesielt Sogn og Fjordane har lav registrert anleggskapasitet. Oslo og Akershus bør også undersøkes nærmere, både med tanke på at dette området har flest aktive ryttere og fordi den relativt lave deltagelsen av barn og ungdom i dette området kan tyde på anleggsknapphet. Videre bør det utredes hvorvidt anleggene i Østfold, Oppland, Vestfold, og Troms er tilstrekkelig godt tilrettelagt for funksjonshemmede. En slik utredning bør bestå av

1. å gjøre anleggsregistreringen i disse fylkene komplett,
2. å kartlegge eksisterende utbyggingsplaner og vurdere disse,
3. vurdere lokalisering ut fra innbyggertallet i området og tilgjengeligheten av anlegget fra nærliggende fylker.

1 Innledning

Norges Rytterforbund har lenge arbeidet med å videreutvikle sin anleggsstrategi for årene fremover. Som et ledd i dette arbeidet ønsket Rytterforbundet å analysere sammenhengen mellom den sterke veksten i ridesporten og behovene dette gir på anleggssiden i dag og fremover i tid. I den forbindelse tok Rytterforbundet i fjor kontakt med ECON Analyse for å diskutere mulighetene for å gjennomføre en utredning om disse problemstillingene. I felleskap utarbeidet Rytterforbundet og ECON Analyse en projektskisse og søkte om støtte fra Kultur- og kirkedepartementet. Søknaden om støtte ble innvilget av departementet som sammen med egeninnsats fra Rytterforbundet finansierer prosjektet.

Prosjektet består av tre deler.

- En beskrivelse av ridesporten
- En vurdering av ridesporten ut fra idrettspolitiske mål, og
- En analyse av hvor behovet for nye anlegg er størst.

Opprinnelig ønsket Rytterforbundet å foreta en bredere analyse der også ride-sportens samfunnsmessige betydning skulle vurderes. Denne analysen skulle si noe om hvordan tilrettelegging for rideaktiviteter også virker inn på landbruks- og næringspolitiske mål. Det er nylig foretatt en undersøkelse av svensk hestenæring, som viser at hestenæringen omsetter for 20 milliarder svenske kroner årlig og bidrar med 8 milliarder svenske kroner i årlig verdiskapning.

Kultur- og kirkedepartementet er primært opptatt av ryttersportens idrettspolitiske rolle og ønsket derfor at prosjektet skulle ha en klar idrettspolitisk vinkling.

I denne utredningen har vi analysert hvilke utfordringer veksten i rideaktivitet gir på anleggssiden, og hvordan disse utfordringene best kan løses. Utviklingen i hestesporten og rideaktiviteter spesielt, gjør at det er behov for å foreta analyser av de samfunnsmessige virkningene av aktivitetene.

Utredningen er et samarbeid mellom Rytterforbundet og ECON Analyse. Vi har hatt en klar arbeidsfordeling. Rytterforbundet har vært ansvarlige for informasjonshetning og datasamling, mens ECON Analyse har gjennomført analysene.

2 Hva er ridesport?

2.1 Populær sport med lang historie¹

De første norske skildringene av ridesportsaktivitet finner vi i de norrøne gude- og heltesagaene. I Ynglesagaen er det skrevet om kongene Adils og Godget:

”De var mektige menn, store hærmenn og idrettsmenn. Det var deres sedvane å ride på hester og temme dem både til gang og løp, det kunne de best av alle. De kappedes mest med hverandre om hvem som red best eller hadde de beste hester”

Skildringen kan tyde på at ridesport var mannsdominert den gang. I dag er ridning en sport med klar kvinnelig dominans.

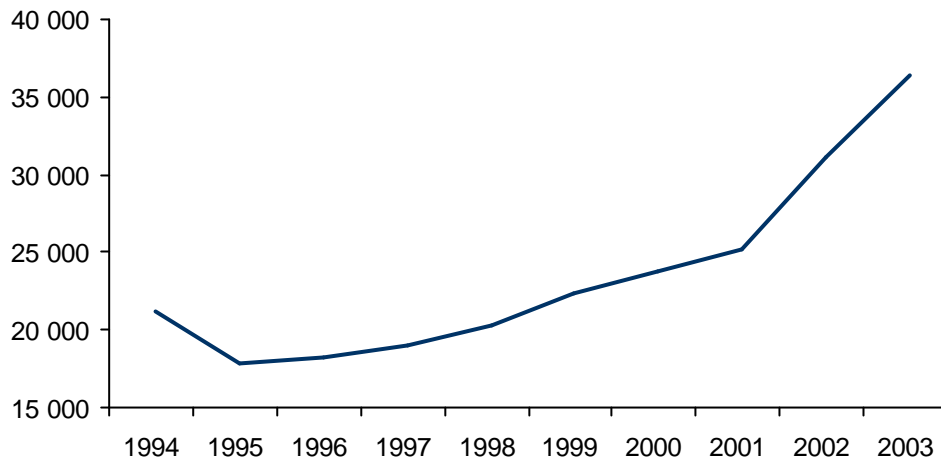
Den første organiseringen av ridesporten skjedde i såkalte rideklubber. På slutten av 1700-tallet ble det i Drammen opprettet en ridende æreseskorte som skulle tjene som æresvakt ved kongelig besøk i byen. Denne enheten kalte seg selv ”Det ridende grønne corps” og regnes som landets første rideklubb.

Ridesporten organiseres i dag hovedsakelig gjennom Norges Rytterforbund. Forbundet består av 319 rideklubber rundt om i landet og har mer enn 36.100 medlemmer. Videre organiserer Norsk Islandshestforening rideaktivitet for sine medlemmer, om enn i betydelig mindre skala enn Rytterforbundet. Norsk Islandshestforening har 2.400 medlemmer som er organisert i 33 lokallag. I tillegg til den organiserte idretten, skjer en betydelig del av rideaktiviteten i uorganiserte miljøer, ofte i privatdrevne anlegg. Ifølge Norges Rytterforbund skjer omtrent like mye av rideaktiviteten i uorganiserte miljøer som i organiserte klubber.

Populariteten til ridesporten har økt betydelig de siste ti årene. Figur 2.1 viser utviklingen i medlemsmassen i Norges Rytterforbund i perioden 1994 til 2003.

¹ Informasjonen i dette avsnittet bygger på Borgen, P. O. (1979): ”Norsk ryttersports historie”, og opplysninger fra Norges Rytterforbunds hjemmesider: www.rytter.no

Figur 2.1 *Utviklingen i antall medlemmer i Norges Rytterforbund siste ti år*

Kilde: Idrettregistreringen

Det har vært en dobling av antall medlemmer i denne perioden. Særlig fra 2001 har veksten vært stor. Mer enn 10.000 nye medlemmer er registrert i denne perioden. Det er bare Norges Golf forbund som kan vise til lignende vekst. I tillegg har tilstrømmingen til private anlegg økt betydelig. Det finnes ikke tall for økningen i den uorganiserte aktiviteten, men Rytterforbundet antar at veksten har vært noenlunde like stor som i den organiserte idretten. Til sammenligning har økningen av aktive i idretten generelt vært langt mer beskjeden i samme tidsperiode. Fra 1994 til 2003 økte antall registrerte aktive i forbund tilsluttet Norges Idrettsforbund fra 1.720 000 til 1.883.000.² Dette innebærer en økning på ca 9 prosent.

Rundt 25.000 av Rytterforbundets medlemmer deltar i konkurranser med jevne mellomrom. Det avholdes konkurranser for alle aldersgrupper. Klassene deles ofte inn med egne kategorier for ponnier, juniorer (opp til 18 år) og ”unge ryttere” (18-21 år) i tillegg til seniorklasser. På klubb- og distriktsplan skilles det som regel bare mellom ponni og hesteklasser. I all ridning konkurrerer menn og kvinner på samme premisser, uavhengig av alder, i de samme klassene, noe som er svært sjelden i idrettssammenheng.

Det arrangeres stevner i hele landet i kategoriene, klubb, distrikt, lands- og elitestevner. Det arrangeres også Norgesmesterskap i de forskjellige grenene for de forskjellige aldersgruppene hvert år. Alle deltakere på distriktsnivå og oppover må løse lisens, og man må være medlem av en rideklubb tilsluttet Norges Rytterforbund for å få lisens. Hester som skal delta på et visst nivå i sporten må også være registrert i Norges Rytterforbund

Ridesport inngår som en av de tradisjonelle øvelsene i de olympiske lekene. Sprangridning var på programmet allerede i de andre moderne leker i 1900. Norske deltagere har deltatt i en rekke olympiske sommerleker og vant sølv-

² De aggregerte tallene tar ikke hensyn til at enkelte personer er medlemmer i flere forbund. Det er derfor færre personer som er aktive i Norges Idrettsforbund.

medalje så langt tilbake som i 1928. I Paralympics har norske deltagere tatt medaljer de siste mesterskapene. Rytteren Ann Cathrin Lübbe har de to siste årene blitt kåret til årets funksjonshemmede utøver.

2.2 Det er mange ridegrener³

Ridning består av mange forskjellige grener. Norges rytterforbund organiserer for tiden følgende grener;

- dressur
- sprang
- feltritt
- distanseritt
- voltige
- kjøring
- ridning for funksjonshemmede (fra 1. januar 2005).

Felles for alle grenene er målet om samspill mellom hest og rytter. Det må vises beherskelse av forskjellige øvelser som krever både lydighet, smidighet, spenst, letthet og styrke på forskjellige måter i de forskjellige grenene. Nedenfor skal vi gi en kort forklaring på hver enkelt gren og hvilke type konkurranser som arrangeres.

Dressur

Dressur er ridesportens svar på kunsthopp. Lydighet, fremadbydning, samling og balanse er grunnleggende i dressurridning, og målet er å gjøre hesten lydig, anvendelig og behagelig å ri, slik at alle øvelser kan utføres med små og umerkelige hjelpere uten synlig anstrengelse for rytteren. Det konkurreres i mange ulike klasser, fra Lett D opp til "Grand Prix". Ulike øvelser legges inn i et fastlagt program som kan minne om et pliktløp i kunsthopp med forskjellig vanskelighetsgrader avhengig av klassenivå. Øvelsene blir bedømt individuelt, og i tillegg bedømmes det generelle inntrykket som hest og rytter gir gjennom programmet. Et "Kür-program" er lagt opp på samme måte, men her må rytteren selv bestemme hvor øvelsene skal inngå - i denne klassen er også musikken, som tilrettelegges av rytteren, av stor betydning. En egen karakter gis for musikkvalg og kunstnerisk utførelse. Rideantrekket i dressur består av sikkerhetshjelm (eller hatt i de høyeste klassene), lyse eller hvite ridebukser, ridejakke, lys skjorte eller bluse, ridestøvler samt sporer og hansker.

Sprang

Sprangridning representerer den største grenen i Norges Rytterforbund. Rundt 80 prosent av forbundets utøvere er aktive innen denne grenen. Det konkurreres i klasser hvor hinderhøyden begynner på 50 cm opp til Grand Prix nivå med 1.60 meter høye hindre. Innen sprang finnes det i likhet med dressur mange forskjellige

³ Fremstillingen er basert på Rytterforbundets brosjyrer om de enkelte ryttergrenene.

klasser, noen dreier seg om høyde og høyderekorder, andre på hurtighet og tid. Den vanligste konkurranseformen består av en grunnomgang og en omhopping, der tiden er tellende for plasseringen i omhoppingen. Ponnier og hester konkurrerer i separate klasser, og ryttere opptil 16 år kan ri på ponnier i ponnikonkurranser. Påbudt antrekk i sprangridning er sikkerhetshjelm, ridejakke, lys skjorte/bluse, sikkerhetsvest (påbudt tom. 16 år), ridebukser og støvler.

Feltritt

Feltritt kan beskrives som ridningens svar på triatlon, og består av tre delprøver; Dressur og sprang og utholdenhetsprøve. Utholdenhetsprøven kan bestå av et terrengritt, og av og til også steeplechase og landeveisritt. Et terrengritt består av faste hinder, gjerne bygget i skogen, men i de senere år har feltritt kommet mer og mer ut på åpne områder som gjør at sporten kan vises fram som den publikumsidretten dette er. Det konkurreres i alle "grener" under samme stevne, som oftest gjennomføres alle delprøvene på samme dag, og den med færrest straffepoeng totalt er vinner. Det er utholdenhetsprøven som har størst innvirkning på sluttresultatet i feltritt.

Distanseritt

Distanseritt er en utholdenhetsprøve både for hest og rytter. Hestene konkurrerer over lange distanser, fra 30 km turrutt helt opp til 160 km konkurranse. Noen av de laveste klassene gjennomføres på optimaltid, der angitt hastighet ligger mellom 8 og 15 km/t. De høyere klassene gjennomføres med fellesstart, og her er det om å gjøre å komme først til mål. Trygghet og sikkerhet sammen med hensynet til hestens velferd er satt i høysetet, og det gjennomføres puls- og veterinærsekk både før under og etter konkurransen. Hesteraser som egner seg utmerket til distanseridning er "lette" og utholdende hester som arabere o.l. Distanseridning er en gren som blir mer og mer utbredt i Norge.

Voltige

Voltige er turn til musikk på hesteryggen. I voltige konkurreres det i individuell klasse eller i teamklasser for 4 eller 6 voltigører. Hesten longeres rundt på en volte i galopp samtidig som et lag eller en individuell utøver utfører turnøvelser og akrobatikk på hesteryggen. Voltigørene er antrukket i ettersittende turndrakter og voltigesko eller turnsko. Konkurransene består av to omganger, et obligatorisk program og et kürprogram, der musikken og øvelsene er tilpasset voltigørenes ferdigheter og spesialiteter.

Kjøring

Kjøring består av tre konkurranseformer; Dressur, maraton og presisjonskjøring. Det konkurreres i forskjellige klasser, både aldersbestemt og antall hester i hvert spann; Enbet (en hest) tospann og firspann. Kjøre-dressur gjennomføres inne på en oppmerket bane, og bedømmes på samme måte som dressurridning. Maraton er utholdenhetsdelen av kjørekjørranseren, og foregår ute i terrenget, ekvipasjene må forsere hindringer av forskjellige typer. Presisjonskjøring foregår også på oppmerket bane, og her skal vognene passere gjennom smale porter og markører, uten å komme borti hindringene. Hesteraser som benyttes i kjørekjørranseren kan

være både varmbloeds- eller halvblodshester, ponnier, fjordinger eller kaldblods kjørehester.

Norges Rytterforbund arrangerer konkurranser for funksjonshemmede ryttere og kusker. Innenfor kjøring og dressurridning finnes det egne konkurranseprogrammer for funksjonshemmede utøvere. Dessuten har Rytterforbundet laget et tillegg i sitt konkurransereglement som åpner for at funksjonshemmede utøvere kan delta i ordinære klasser på ridestevner, med de nødvendige hjelpemidlene som måtte trenges. Overtagelsen av landslaget for funksjonshemmede bidrar til at Rytterforbundet får et mer formalisert forhold til Olympiatoppen,.

Norsk Islandshestforening arrangerer i tillegg egne konkurranser for islandshester, både gangartstester og dressurkonkurranser, der denne rasens særegne egenskaper testes ut.

2.3 Hvilke typer rideanlegg finnes?

Rideaktivitet kan skje på et vidt spekter av anlegg. Anleggene varierer i kvalitet og er forskjellige ut fra hvilken type rideaktivitet som foregår. Det enkleste anlegget vil typisk være et inngjerdet utendørs jorde – eller en grusbane med tilknyttet stallplass. Det mest avanserte anlegget vil være et innendørsanlegg hvor det kan arrangeres internasjonale konkurranser. Slike anlegg vil ha tribuner, tilknyttede stallplasser og andre fasiliteter som er vanlige i toppidrettsanlegg. Rideanleggene eies og drives både av klubber og av private personer eller organisasjoner.

Det er i prinsippet kun to ting som må være på plass for å kunne kalles rideanlegg;

- Stall
- Ridevolte, det vil si et inngjerdet areal, normalt minimum 20 x 40 meter, der konkurranser kan avholdes⁴.

Anleggene kan være innendørs eller utendørs. Hvis det er et innendørsanlegg kalles det *ridehus*. Størrelsen på anleggene varierer og de største kalles gjerne ridesenter. På slike steder finnes det gjerne oppstillingsplass til 40-50 hester og ofte rideskole. I tillegg er det vanlig å arrangere terapiridning for funksjonshemmede og leie ut stallplass til privat personer. Rideanleggene er i mange tilfeller både eid og drevet av privatpersoner eller bedrifter.

For å nå idrettsmessige ambisjoner er det i ryttersporten, som i andre idretter, behov for større grad av helårlig aktivitet, noe som krever økt kapasitet i innendørsfasiliteter. Målet for Rytterforbundet er å ha en landsdekkende kjede av ridehus, gjerne et stort og et lite i samme kompleks, med god kapasitet og der det kan arrangeres konkurranser. For å arrangere innendørsmesterskap må anlegget minimum ha to ridehus som er tilknyttet hverandre.

⁴ Enkelte av grenene i ridesporten, slik som distanse- og feltritt, skjer utenfor ridebanen og krever derfor egne tilrettelagte anlegg utover standard.

3 Oppfyller ridesporten idrettspolitiske mål?

3.1 Hva er de idrettspolitiske målene

Den overordnede visjonen for norsk idrettspolitikk er *idrett og fysisk aktivitet for alle*. Denne målsettingen er nedfelt i Stortingsmelding nr. 14 (1999-2000) – *Idrettslivet i endring* (Idrettsmeldingen). Befolkningen som helhet skal gis muligheter til å drive idrett og fysisk aktivitet. Dette innebærer at aktivitetstilbud og utforming av anlegg skal bidra til likestilling. Tilvarende bør tilbud og anlegg gi muligheter for grupper av befolkningen med særskilte behov, slik som funksjonshemmede.

Offentlig støtte og engasjement er spesielt rettet mot barn og ungdom. I Idrettsmeldingen defineres barn som personer mellom 6 og 12 år og ungdom som personer mellom 13 og 19 år. I Norges Idrettsforbund og Norges Olympiske komité's idrettspolitiske dokument for perioden 2003 til 2007, fremheves det i tillegg at satsningen på deltagelse av jenter er særlig viktig. Dette begrunnes på følgende måte:

”For mange idretters del er frafallet på jentesiden spesielt merkbart. I idrettslagene har andelen av jenter i alderen 8-24 sunket fra 32 til 26 prosent. I tillegg er det kun 38,5 prosent kvinnelige medlemmer i Norges Idrettsforbund og kun 17,6 prosent er kvinnelige ledere i idrettslagene i 2002, noe som også gjenspeiler seg på gruppenivået. Både rekruttering og frafall bør det derfor fokuseres på.

Unge jenter opptil 25 år må få gode opplevelser og en varig interesse for idrett i idrettslagene. Disse jentene vil snart bli mødre, og forskningen viser at jo mer aktive mødre er, jo mer aktive blir barna deres.

Det er nødvendig med særskilte planer for å sikre jenter og kvinners fremtidige plass i norsk idrett både som aktive, som ledere og som trenere. Alle organisasjonsledd bør selv lage strategier for å oppnå dette.”

Deltagelse av barn og ungdom og særlig jenter i denne aldersgruppen er altså sentrale mål for idrettspolitikken.

3.2 Fordeling av spillemidler

Den overordnede visjonen om idrett og fysisk aktivitet for alle kommer til uttrykk gjennom tre grunnleggende mål for tildeling av spillemidlene, som er formulert i Idrettsmeldingen:

1. Staten vil støtte den frivillige, medlemsbaserte idretten økonomisk, slik at idrettsorganiseringen kan opprettholde og utvikle et omfattende og godt aktivitetstilbud, primært på lokalnivå.
2. Den samlede anleggsmassen skal gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet. Anleggsmassen bør tilpasses aktivitetsprofilen i befolkningen. Den statlige idrettspolitikken skal bidra til at befolkningen har et bredt spekter av lokalt forankrede aktivitetstilbud, både i regi av den frivillige medlemsbaserte idretten og gjennom muligheten for egenorganisert aktivitet.
3. Staten vil støtte norsk toppidrett økonomisk, slik at grunnlaget for et etisk og faglig kvalifisert toppidrettsmiljø sikres, og at toppidretten fortsatt kan framstå som en kulturell identitetsskaper i det norske samfunn.

Prioritering av spillemidler skjer altså med utgangspunkt i om idretten, og det aktuelle anlegget som vurderes, oppfyller de idrettspolitiske målene. Sentrale kriterier i forbindelse denne type vurderinger vil derfor være:

- Er medlemsandelen av barn og ungdom større for idrettsgrenen som vurderes enn for idretten generelt?
- Bidrar idrettsgrenen mer positivt til å oppnå likestilling enn andre idretter?
- Bidrar idretten mer enn andre til å inkludere jenter under 25 år?
- Legger idrettsgrenen bedre til rette for funksjonshemmede enn andre idretter?
- Er tilgjengeligheten til rideanlegg, og derigjennom muligheten til egenorganisert aktivitet, bedre enn andre idretter?

I neste avsnitt skal vi analysere hvordan medlemmene i Norges Rytterforbund fordeler seg alders- og kjønnsmessig samt deltagelsen av funksjonshemmede. Analysen vil i hovedsak være en sammenligning mellom medlemsfordelingen i Norges Rytterforbund og tilsvarende fordelingen i idretten generelt og noen utvalgte idretter. Vi vil først vurdere i hvilken grad ridesporten generelt oppfyller de idrettspolitiske målene, dernest i hvilke deler av landet bidraget til måloppnåelse er størst.

I prinsippet kan man tenke seg forskjellige måter å måle geografiske forskjeller. Landet kan deles inn i landsdeler, i fylker, kommuner eller på andre måter. I og med at Norges Rytterforbund er inndelt i kretser som følger de fylkesvise grensene, mener vi det er hensiktsmessig å foreta et fylkesmessig skille av landet under analysen av geografiske forskjeller. I tillegg har vi tilgjengelig data for medlemmene på fylkesnivå, mens tilsvarende opplysninger på kommunenivå ikke er tilgjengelige.

Vi baserer analysen på idrettsregistreringen i Norges Rytterforbund. Som vi har vært inne på, skjer mye av rideaktiviteten i Norge utenfor dette forbundet. Dette

gjør at datamaterialet trolig undervurderer den totale aktiviteten. Hvis fordelingen av kjønn, alder og funksjonshemmede i Norges Rytterforbunds tall er noenlunde representativ for tilsvarende fordeling i den uorganiserte aktiviteten samt i Norsk Islandshestforening, vil analysen nedenfor gi et godt bilde av virkeligheten.

3.3 Hva kjennetegner medlemmene i Norges Rytterforbund?

De mer enn 36.100 medlemmene i Norges Rytterforbund er spredt over hele landet, og alle aldersgrupper er representert. Forbundet fører jevnlig statistikk over medlemmene. I Idrettsregistreringen er det samlet data for medlemmenes alder og kjønn fordelt på de enkelte klubbene og kretsene. Alderen er delt inn i grupper; fra 0 til 5 år, fra 6 til 12 år, fra 13 til 19 år, fra 20 til 25 år og fra 26 år og over. Statistikken registrerer også om de ulike rideklubbene har tilbud som er tilrettelagt for funksjonshemmede og hvor mange aktive funksjonshemmede deltakere klubben har.

I avsnitt 3.3.1 - 3.3.3 skal vi presentere fordelingen av barn – og ungdom, kjønn og deltagelse av funksjonshemmede i alle fylker.

3.3.1 Målgruppen barn, ungdom og jenter

En stor andel av medlemmene i Norges Rytterforbund er barn og ungdom i alderen 6 til 19 år. Totalt utgjør denne gruppen mer enn 15.000, eller nesten halvparten, av medlemmene i forbundet. Til sammenligning var andelen personer mellom 6 og 19 som er medlemmer i norske idrettslag 36 prosent i 2002⁵.

Sammenligner vi med de mest populære barne- og ungdomsidrettene som er fotball, ski og håndball, har disse en større andel barn og ungdom blant medlemmene. Tabell 3.1 viser andelen av personer mellom 6 og 19 år i disse særforbundene.

Tabell 3.1 Andel medlemmer i alderen 6 til 19 år

Fotball	66,8
Ski	50,5
Håndball	72,1

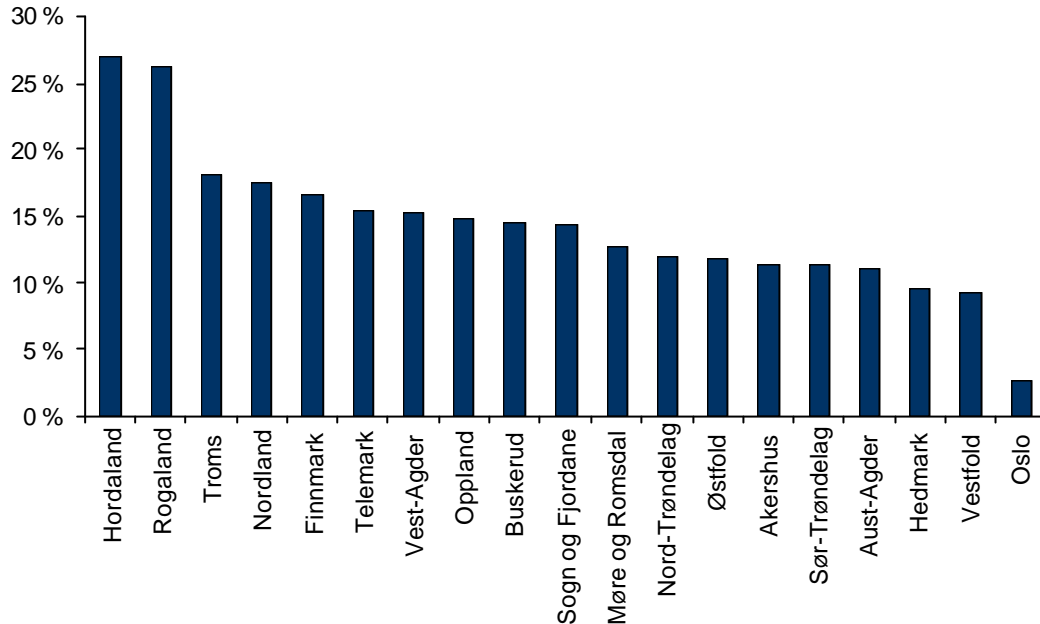
Kilde: Tilstandsrapport 2003- om idrett og fysisk aktivitet i Norge

Det er viktig å være klar over at voksne som er aktive i disse idrettene sannsynligvis er underrepresentert i statistikken, fordi voksenaktiviteten i stor grad er enten uorganisert eller skjer gjennom bedriftsidretten. Tallene som viser aldersfordelingen i særforbundene omfatter ikke deltagelse i bedriftsidretten. I ridesporten har vi ikke grunn til å tro at voksenandelen er tilsvarende underrepresentert. Det er liten eller ingen bedriftsidrettsaktivitet. Videre gjør omfattende utstyrbehov at det er mer krevende å drive egen aktivitet i ridesporten enn ski, håndball og fotball.

⁵ Ifølge Tilstandsrapport 2003 – Om idrett og fysisk aktivitet i Norge

I Figur 3.1 - Figur 3.4 presenterer vi andelen jenter og gutter i alderen 6 til 12 og 13 til 19 år av den totale medlemsmassen til Norges Rytterforbund, fordelt på fylker.

Figur 3.1 *Andelen jenter i alderen 6 til 12 i norske fylker*

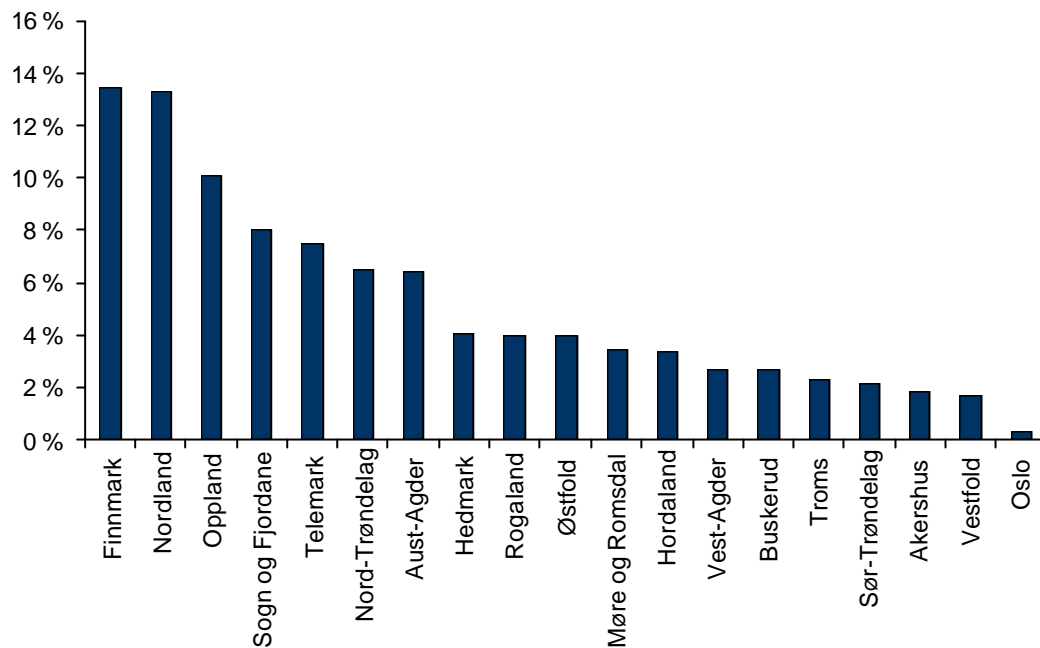

Kilde: Idrettsregistreringen

I gjennomsnitt utgjør gruppen jenter mellom 6 og 12 år 14 prosent av medlemmene i de norske fylkene. Det er relativt store forskjeller mellom fylkene. I Hordaland utgjør andelen jenter mellom 6 og 12 år mer enn 25 prosent av medlemmene, men denne gruppen utgjør kun 3 prosent i Oslo.

Figur 3.2 viser andelen av gutter mellom 6 og 12 år i de ulike fylkene.

Figur 3.2 *Andelene gutter i alderen 6 til 12 år*

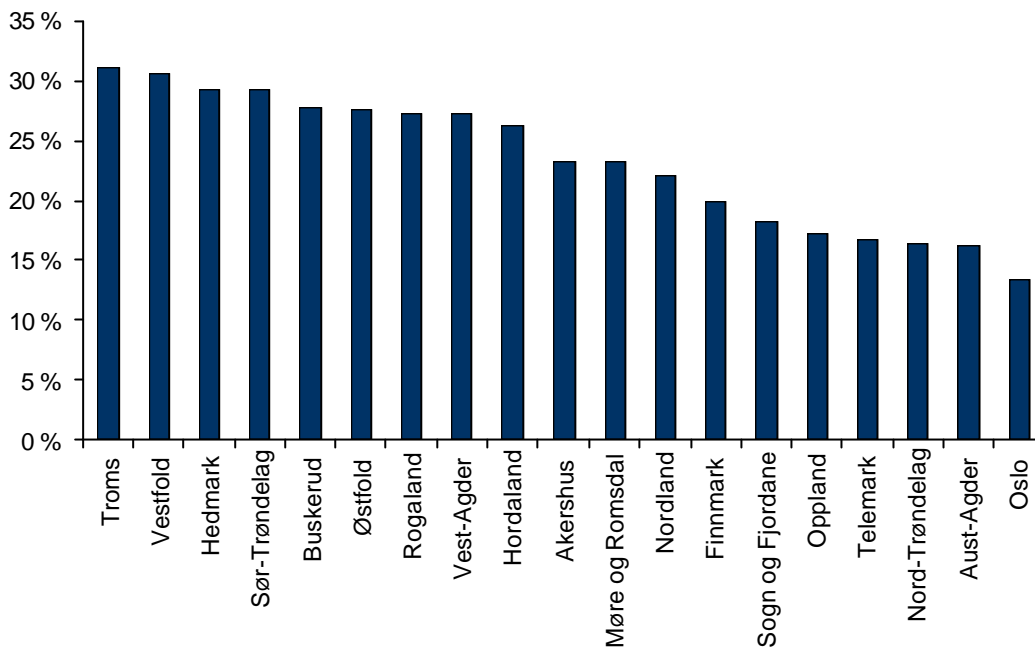
Kilde: Idrettsregistreringen

Om lag en fjerdedel av den yngste aldersgruppen er gutter, og de yngste guttene utgjør 5 prosent av medlemsmassen totalt. Forskjellen mellom fylkene er imidlertid stor. I Finnmark er andelen størst, med rundt 14 prosent av medlemmene, mens andelen er minst i Oslo, med under 1 prosent av medlemstallet.

I gjennomsnitt er 23 prosent av medlemmene i Norges Rytterforbund jenter mellom 13 og 19 år i norske fylker. Andelen er størst i Troms hvor denne aldersgruppen utgjør mer enn 30 prosent av medlemmene. Minst er andelen i Oslo, hvor gruppen utgjør mindre enn 15 prosent.

Figur 3.3 viser andelen jenter mellom 13 og 19 år i de ulike fylkene.

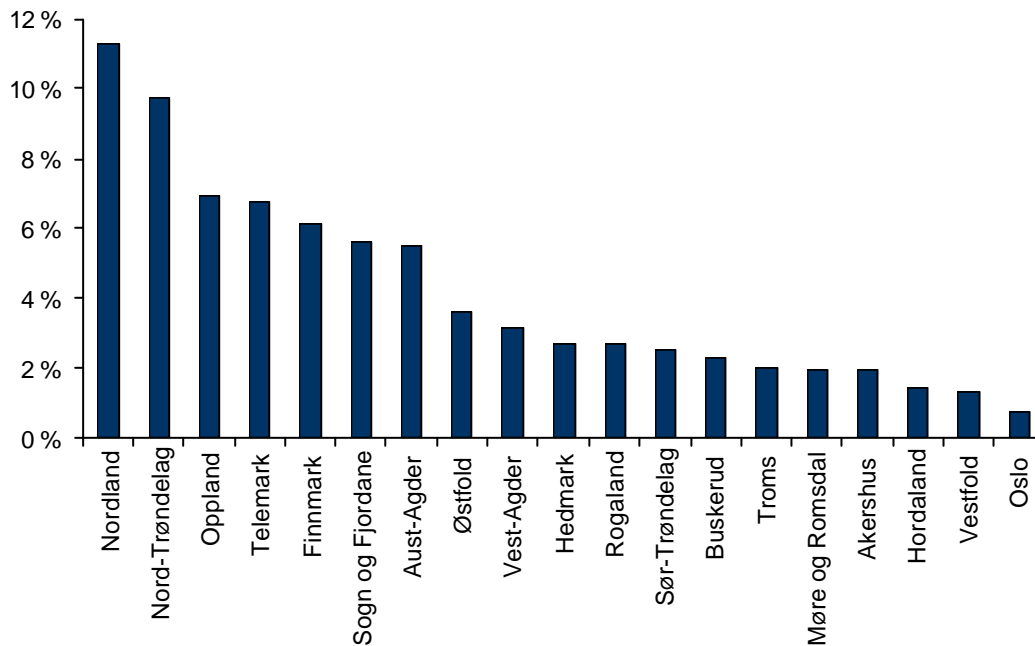
Figur 3.3 *Andelen jenter mellom 13 og 19 år*

Kilde: Idrettsregistreringen

Figur 3.4 viser andelen gutter i alderen 13 til 19 år i norske fylker.

Figur 3.4 *Andelen gutter fra 13 til 19 år*

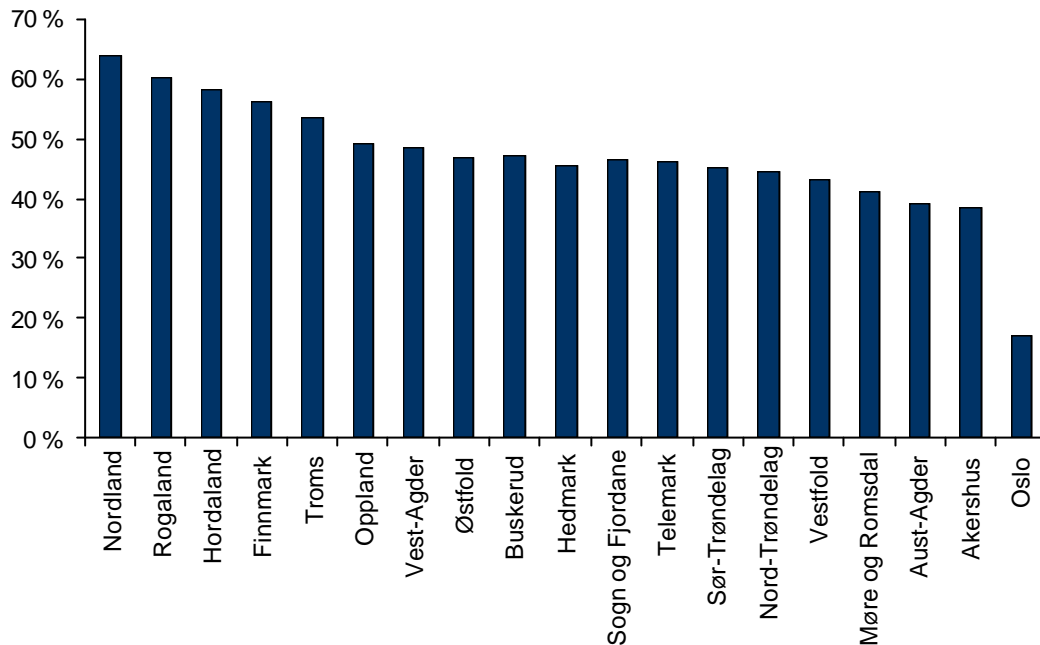
Kilde: Idrettsregistreringen

Også i denne aldersgruppen er gutteandelen klart lavere enn jenteandelen. I snitt utgjør gutter mellom 13 og 19 år ikke mer enn 4 prosent av medlemmene i de

ulike fylkene. Den høyeste andelen finner vi i Nordland med ca. 11 prosent, mens Oslo har lavest andel også i denne aldersgruppen med rundt 1 prosent.

I Figur 3.5 har vi samlet alle barn og ungdom mellom 6 og 19 år.

Figur 3.5 Andelen barn og unge fra 6 til 19 år

Kilde: Idrettsregistreringen

Nordland er fylket med størst andel barn og ungdom. Mer enn 60 prosent av medlemmene i dette fylket er under 19 år. Oslo har lavest barne- og ungdomsandel. Under 20 prosent av medlemmene i dette fylket er under 19 år.

Konklusjon:

- Totalt er 47 prosent av medlemmene i Norges Rytterforbund 19 år eller yngre, til sammenlikning med 36 prosent i idrettslagene generelt.
- Over 80 prosent av disse er jenter.

Dette innebærer at aktivitetene i Norges Rytterforbund bidrar til å øke andelen barn og unge i norsk idrett, og da spesielt andelen jenter. Andelen ungdom og spesielt jenter i norsk idrett er mindre enn ønskelig. Aktivitetene i Norges Rytterforbund bidrar derfor til bedre overordnet måloppnåelse i norsk idrett.

På den annen side tilsier den lave andelen gutter i ryttersporten at ryttersporten har et vekstpotensial blant unge gutter. Det kan være verdt å se på fylkene med henholdsvis høy og lav aktivitet blant gutter, for derigjennom å finne frem til hvordan sporten kan styrke sin appell hos yngre gutter.

Oslo skiller seg ut når det gjelder barne- og ungdomsandel. I dette fylket er medlemsandelen blant barn og ungdom betydelig lavere enn gjennomsnittet for ridesporten og også lavere enn snittet for idrett generelt. Det kan være grunn til å finne forklaringer på denne sammenhengen. Som vi kommer tilbake til i kapittelet om anleggsstrategi, kan den lave barne- og ungdomsdeltagelsen i Oslo forklares

med at det ikke er tilstrekkelig kapasitet ved anleggene til å rekruttere nye yngre aldersgrupper.

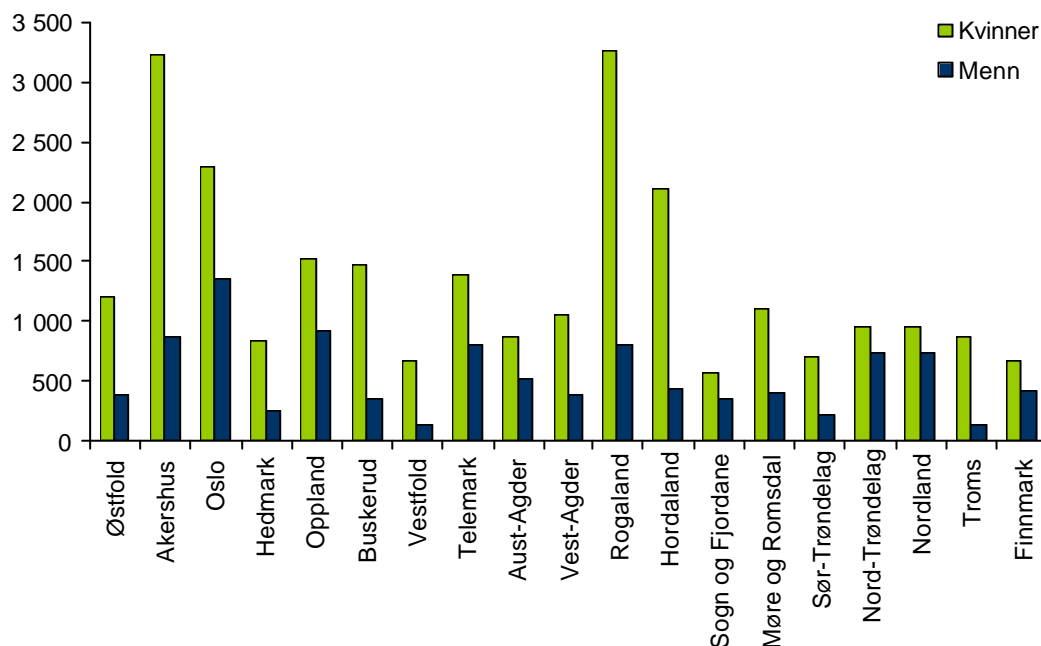
3.3.2 Mål om lik kjønnsfordeling i idretten

Idrett og aktivitet for alle innebærer et mål om like stor deltagelse fra begge kjønn. I idretten generelt er det klart flere menn som er aktive enn kvinner. Under 40 prosent av medlemmene i Norges idrettsforbund er kvinner.

I Norges Rytterforbund er det omvendt med kvinner i klart flertall. Totalt sett var 72 prosent av medlemmene kvinner i 2003. Isolert innebærer dette at ridesporten i liten grad oppfyller målet om likestilling. Ser man idretten under ett, er sammenhengen annerledes. "Kvinneoverskuddet" i ridesporten bidrar til å jevne ut kjønnsfordelingen i idretten generelt.

Figur 3.6 viser kjønnsfordelingen fordelt på alle fylker.

Figur 3.6 *Kjønnsfordelingen på Norges Rytterforbunds medlemmer i ulike fylker*

Kilde: Idrettsregistreringen

Som det fremgår av figuren er kvinneandelen størst i alle fylkene. I noen fylker, slik som Vestfold og Rogaland, er kvinneandelen 3 til 4 ganger større enn andelen menn, men forskjellene er mindre i fylker som Nordland og Nord-Trøndelag.

I ridesporten konkurrerer kvinner og menn i samme klasser. Det finnes nesten ingen andre idretter hvor dette er vanlig. Dette må kunne sies å være et særtrekk som bidrar til likestilling.

Konklusjon:

- Aktivitetene i ryttersporten bidrar til å trekke den samlede kvinneandelen innen norsk idrett opp.
- Kvinnedominansen er mer markert i noen fylker enn andre.
- At kvinner og menn konkurrerer i samme klasser må sies å være et likestillings fortrinn.

3.3.3 Aktivitet og tilrettelegging for funksjonshemmede

I Norge var ridesporten tidlig ute med å tilrettelegge for funksjonshemmede. På begynnelsen av 1950-tallet fikk rytteren og fysioterapeuten Elsbeth Bødtker såkalt terapiridning godkjent som behandlingsform på lik linje behandling hos fysioterapeut for funksjonshemmede.⁶ Ordningen med terapiridning innebærer at funksjonshemmede kan få refusjon av Rikstrygdeverket for 30 timer ridning i året på godkjent ridesenter.

I rideutdannelsen er ridning for funksjonshemmede en obligatorisk del av utdannelsen, og nye rideanlegg som bygges skal være tilrettelagt for denne gruppen.

Totalt er det registrert i underkant av 700 aktive funksjonshemmede i Norges Rytterforbund. Dette utgjør ca 2 prosent av den samlede medlemsmassen⁷. Ifølge tall fra Statistisk Sentralbyrå har 7 prosent av befolkningen mellom 16 og 66 fysiske funksjonsbegrensninger. Byrået har definert denne tilstanden til å være hemninger i forhold til konkrete aktiviteter i dagliglivet. Det finnes ikke tall for gruppen under 16 år, men andelen med begrensninger stiger med alderen. I aldersgruppen 16 til 24 har for eksempel kun 1 prosent fysiske funksjonsbegrensninger.

Til sammenligning er det ifølge Norges Funksjonshemmedes Idrettsforbund (NFI) registrert 7.000 funksjonshemmede i Idrettregistreringen. Det er som nevnt ca 1.8 millioner registrerte utøvere i Norge og de funksjonshemmedes andel av registrerte aktive utgjør altså mindre enn 0.4 prosent. Idrettregistreringen gir imidlertid ikke et nøyaktig bilde av aktivitetsnivået. Som vi har vært innen på, fanger den ikke opp uorganisert idrettsaktivitet og den dobbeltregistrerer personer som er aktive i flere idrettsforbund. Vi har imidlertid ingen grunn til å tro at feilkildene for registrering av aktive både funksjonsfriske og funksjonshemmede i Norges rytterforbund er større enn for idretten generelt. Legges Idrettregistreringen til grunn er funksjonshemmedes deltagelse i Rytterforbundet over fire ganger høyere enn i idretten for øvrig.

Selv om funksjonshemmede har et eget idrettsforbund, er målet for idretten at aktivitetstilbudet i størst mulig grad skal skje gjennom særforbundene. Forbundene har derfor et såkalt integreringsansvar. Ifølge Norges Funksjonshemmedes Idrettsforbund er hovedmålet for prosessen med integreringsansvar at

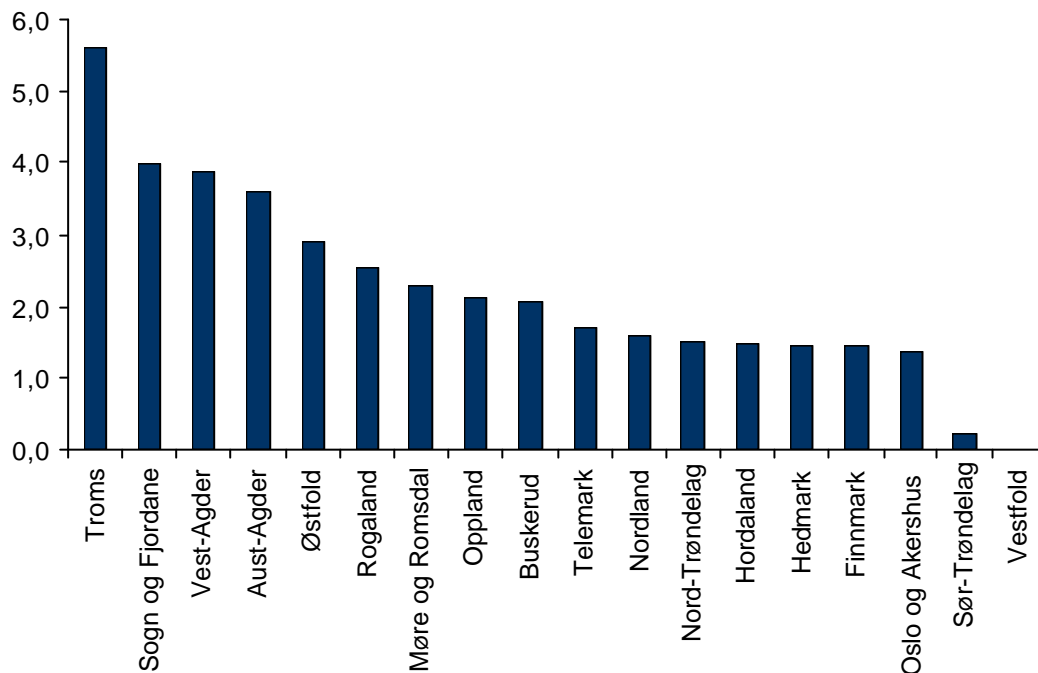
⁶ Ifølge Grigson, H. (2003): Handicapsporten i Norge – på internasjonalt nivå.

⁷ Registreringen av funksjonshemmede er relativt ny og kan ifølge Rytterforbundet være unøyaktige. Konklusjonene er derfor usikre. Vi har imidlertid ikke annet datamaterialet som kan belyse denne befolkningsgruppens deltagelse i rideaktivitet på en bedre måte.

særforbund skal ta det fulle ansvar for å gi tilbud til funksjonshemmede gjennom sine lag. Norges Rytterforbund har overtatt ansvaret for sine funksjonshemmede utøvere fra NFI med virkning fra 1. januar 2005. Ridning for funksjonshemmede er således allerede ferdig integrert i Rytterforbundet.

Noen deler av landet ser ut til å være flinkere enn andre når det gjelder å inkludere funksjonshemmede i rideaktiviteter. Figur 3.7 viser hvor stor andel de registrerte funksjonshemmede utgjør av den samlede medlemsmassen i de ulike fylkene. Som nevnt er registreringen av funksjonshemmede unøyaktig slik at figuren må tolkes med varsomhet.

Figur 3.7 Andel funksjonshemmede i de ulike fylkene

Kilde: Norges Rytterforbund

Vi ser at Troms er fylket med størst andel aktive funksjonshemmede medlemmer. På andre enden av skalaen er Vestfold hvor det ikke er registrert noen aktive ryttere med funksjonshemninger. I Sør-Trøndelag er også denne gruppen svært liten og utgjør mindre enn 0,5 prosent.

Konklusjon:

- Ridesporten har vært en pionér i tilrettelegging av idrett for funksjonshemmede. Ordningen med terapiridning har vært viktig for å rekruttere denne gruppen.
- Rytterforbundet har en langt større andel aktive funksjonshemmede enn idrett for øvrig, selv om andelen registrerte funksjonshemmede blant Rytterforbundets medlemmer er lavere enn andelen funksjonshemmede i befolkningen.

Ridesporten fremstår som en viktig bidragsyter for oppnåelse av målet om aktivitet og tilrettelegging for funksjonshemmede i idretten.

3.3.4 Indikatorer er nyttige, men må tolkes med kløkt

De tre indikatorene vi har redegjort for i 3.3.1 til 3.3.3 kan delvis si noe om hvordan rideaktivitetene i de ulike fylkene bidrar til overordnede idrettspolitiske mål. Dette kunne tenkes å tilsi at man bør stimulere aktiviteten i de fylkene som scorer høyt på disse indikatorene. Vi anbefaler ikke en slik konklusjon.

For det første er det usikkert om samme andel unge, kvinner eller funksjonshemmede i ryttersporten i et fylke vil bli opprettholdt dersom man øker aktiviteten i fylket. Relativt lav barneaktivitet eller aktivitet blant funksjonshemmede kan for eksempel skyldes dårlig tilpassede anlegg. Vi vil derfor anbefale at Rytterforbundet benytter disse indikatorene til å kartlegge hva årsakene kan være til relativ god og dårlig deltakelse fra henholdsvis barn, unge og funksjonshemmede. Dette kan for eksempel bestå i å se nærmere på anlegg og aktivitetstilbud i de tre fylkene som scorer best og dårligst på hver indikator.

Generelt kan det være mange årsaker til deltakelsen av barn og funksjonshemmede i hvert enkelt fylke. Det er derfor antakelig lite hensiktsmessig å lage et standardisert opplegg for å innhente denne informasjonen. Vi anbefaler likefullt at årsakene til høy eller lav deltakelse av barn eller funksjonshemmede inngår som et viktig punkt i dialogen mellom Rytterforbundet og forbundets fylkeslag.

Det er antakelig lite hensiktsmessig for Rytterforbundet å stille opp mål om å øke kvinneandelen ytterligere. Denne indikatoren bør derfor i hovedsak benyttes for å kartlegge årsakene til god og dårlig rekruttering av både kvinner og menn til idretten. Sammenligning mellom fylker med ulik score vil her kunne gi verdifull informasjon.

Når det gjelder deltagelsen av funksjonshemmede, ligger ridesporten godt an sammenlignet med andre idretter. Selv om datamateriale over aktive funksjonshemmede er unøyaktig, tyder det på relativt store forskjeller mellom fylkene når det gjelder oppslutning av denne befolkningsgruppen. Vi foreslår også her at Rytterforbundet forsøker å kartlegge bakgrunnen for at enkelte fylker har lyktes så bra.

4 Hvor er behovet for rideanlegg størst ?

4.1 Det er underskudd på rideanlegg

Ridesporten har opplevd en kraftig vekst de siste ti årene. Det har blitt etablert enkelte nye rideanlegg, men veksten på tilbudssiden har langt fra vært like stor som økningen i etterspørselen. Det er derfor knapphet på rideanlegg flere steder i landet. Videre tilsier trenden i idrettslivet at innendørsanlegg er viktig for å få helårsaktivitet innen en idrett. Derfor kan anleggene være viktige for aktiviteten. Økt aktivitet innen ryttersporten vil antakelig gi økt deltakelse av kvinner og barn i idrettslivet, slik at økte investeringer innen ryttersporten er et mulig tiltak for å øke deltakelsen av kvinner og barn i norsk idrett (jfr. drøftingen i foregående kapittel). Funksjonshemmede vil også ha anleggsmessige behov, og investeringer som sikrer disse behovene vil bedre muligheten for funksjonshemmede til å delta i idrettslivet.

Behovet for nye rideanlegg er også identifisert av idrettsmyndighetene. I brev av 20. oktober 2003 til Norges Idrettsforbund og Norges Olympiske Komité skriver Kultur- og kirkedepartementet at

”.. kan det være behov for et særskilt fokus på noen andre kostnadskrevende anleggstyper som har vanskelig for å nå opp i lokale prioriteringer. Eksempler på slike anlegg kan være ishaller, svømmebasseng, motorsportanlegg og rideanlegg”

Når spillemidler skal fordeles og beslutninger om bygg av nye anlegg skal tas, vil et sentralt vurderingskriterium være knapphet på anlegg i det relevante området. Det naturlige utgangspunktet vil være å etablere anlegg først i områder hvor underskuddet på rideanlegg er størst.

Det er derfor viktig for både Rytterforbundet og senere myndighetene, å ha kunnskap om det relative anleggsbehovet ulike steder av landet. I dette avsnittet skal vi utarbeide noen indikatorer som kan brukes til å vurdere etterspørselen etter rideaktiviteter og tilgangen til rideanlegg i de forskjellige fylkene.

Det er flere hensyn å ta når behov for nye rideanlegg skal analyseres. For det første skal anlegg *imøtekomme* eksisterende og fremtidig etterspørsel etter arenaer for rideaktivitet.

Fremtidig etterspørsel er det mest interessante ved anleggsinvesteringer, men kan være vanskelig å beregne. Tilgangen på anlegg kan også i seg selv påvirke etterspørselen, slik at bedre tilgang på anlegg gir økt interesse for sporten og slik skaper sin egen etterspørsel. Bygging av anlegg kan derfor også betraktes som et tiltak for å øke etterspørselen. Man kan for eksempel ønske å øke etterspørselen i visse grupper av potensielle medlemmer som barn og funksjonshemmede, jf. drøftingen i forrige avsnitt. Dersom disse gruppene har bestemte behov eller krav, kan et slikt mål kreve visse anleggsinvesteringer. Det er også nødvendig å skille mellom breddeaktiviteter og toppidrett i denne undersøkelsen. Årsaken er at bredde- og toppidrettsutøverne har ulike behov, samt at kravene til anlegg er forskjellige.

Etterspørselen må sammenstilles med den eksisterende anleggskapasiteten for å identifisere hvor behovet kan være størst. Anleggskapasiteten bør kartlegges både kvantitativt, for eksempel i form av antall anlegg og stallplasser, men kunne også kartlegges mer kvalitativt, for eksempel i form av åpningstider og spesialfunksjoner ved det enkelte anlegg. Anleggene er stort sett tilgjengelig hele døgnet for aktive som er tilknyttet anleggene. For nye brukere vil tilbudet være begrenset i en del tilfeller, og det er ventelister for å delta på en rekke rideskoler.

I ”Generelle kriterier for tildeling av programsatsingsmidler til rideanlegg.” heter det at

”Prioriteringene skal i størst mulig grad være landsdekkende og hensynta alle grener. Målet er imidlertid å bidra der behovet er størst og brukerne flest.”

Andre kriterier ved programsatsingsmidler til rideanlegg er bl.a. at:

- Et eksisterende anlegg som skal utvides inngår i kommuneplanen
- Anlegget vil betjene et område med minst 30.000 innbyggere
- Anlegget må inneholde alle nødvendige fasiliteter knyttet opp mot funksjonshemmede, garderobe/dusj/toalett/, parkering, oppholdsrom, utomhus areal, publikumsareal, fasiliteter for ansatte og at sikkerheten er ivaretatt på en forskriftsmessig måte.
- Anlegget må kunne være et naturlig stevneareal, og kunne arrangere nasjonale mesterskap innen de grener som er naturlige for anlegget

Dessuten må nødvendige støttetjenester som veterinær være til stede eller kunne etableres lokalt. Dersom det finnes reelle planer om å bygge ut et større rideanlegg skal dette tillegges vekt.

I den videre analysen vil vi legge til grunn at disse prioriteringene ligger fast fra Norges Rytterforbund sin side. Det legges spesielt vekt på tilgangen til ridehus, og det blir i dag ikke vurdert å bygge nye anlegg uten slike ridehus. Begrunnelsen for denne prioriteringen er at utøvere i dag ønsker mulighet til å trene innendørs.

Ønsket om innendørsanlegg bør etter vår vurdering sees i sammenheng med behovet for helårstrening. Som i de fleste andre idretter er helårig virksomhet avgjørende både for å kunne holde på de aktive og å gi den enkelte mulighet for å nå egne idrettsmessige ambisjoner. Vi finner på denne bakgrunn prioriteringen av

ridehus i tråd med utviklingstrekk i hele idretts-Norge. I det videre legger vi derfor til grunn at aktive ridemiljøer fremover krever tilgang til ridehus.

Fordi det underliggende datamaterialet er relativt enkelt, vil det imidlertid være en mengde usikkerhetsmomenter forbundet med våre vurderinger. Vi vil derfor også bruke analysene til å si noe om hvor det er behov for ytterligere analyser, og hvilke slike analyser som bør prioriteres. Videre er det i noen tilfeller slik at anlegg i nabofylker vil dekke behovet for rideanlegg bedre enn anlegg i samme fylke. Dette bør også vurderes nærmere.

4.2 Hvor er etterspørselen etter rideaktiviteter størst?

Det er sannsynligvis mange måter å måle etterspørselen etter rideaktiviteter på. I ordinære markeder vil det være naturlig å studere hvor mye som etterspørres til ulikt prisnivå. Hvor er betalingsvilligheten størst? Idrettsaktiviteter er imidlertid ikke goder som omsettes i ordinære markeder og det er vanskelig å sette noen pris på tjenestene siden frivillig arbeid, sponing og lignende ofte dekker store deler av kostnadene. I tillegg har vi ingen oversikt over prisene på rideaktiviteter i rideklubber rundt omkring i landet. Vi vil derfor velge en enklere tilnærming ved å studere etterspørselen med utgangspunkt i medlemsmassen i Norges Rytterforbund. I og med at mye av rideaktiviteten i Norge skjer utenfor klubbene, fanger ikke Rytterforbundets medlemstall opp alle aktive. Vi vil for enkelthets skyld anta at Rytterforbundets medlemmer i de ulike fylkene er representative for den uorganiserte aktiviteten.

De eksisterende medlemstallene gir en god indikator på etterspørselen per i dag. I tillegg kunne det vært ønskelig med en oversikt over ventelister ved de ulike anleggene, men dette er vanskelig å frembringe. Dagens medlemstall gir imidlertid begrenset informasjon om hva fremtidig medlemsmasse vil være. Vekst i medlemsmasse kan si noe om utviklingen, men er samtidig en svært usikker indikator, for eksempel fordi den tidligere veksten i et fylke ikke trenger å forsette. Her kan antall medlemmer per kapita i fylket være til hjelp. I utgangspunktet synes vekst fra et høyt nivå på antall medlemmer per kapita i fylket å være mindre sannsynlig enn høy vekst i fylker med en i utgangspunktet liten medlemsmasse. Dette forutsetter imidlertid at preferansene for å drive med hestesport er de samme i alle fylker. Dette trenger ikke være tilfellet; interessen kan være høyere i noen fylker enn i andre, og høy vekst kan ha utgangspunkt i en sterk interesse for hest i et fylke. Videre kan som tidligere drøftet anleggstilgangen påvirke etterspørselen, for eksempel ved at flere ønsker å ri når det finnes ridehus i tilknytning til anleggene.

Det er med andre ord vanskelig å komme frem til gode indikatorer for fremtidens medlemsmasse. Dersom det er Norges Rytterforbund sin oppfatning at det vil komme store endringer i medlemsmassen i de kommende årene, kan det derfor være fornuftig å gjennomføre markedsundersøkelser som mer systematisk kartlegger disse mulige endringene. Slik datamaterialet står i dag, bør en i hovedsak ta utgangspunkt i faktisk medlemsmasse som indikator på etterspørsel, og benytte vekst og medlemmer per kapita for å finne frem til fylker hvor det kan være verdt å foreta nærmere vurderinger av den fremtidige etterspørselen.

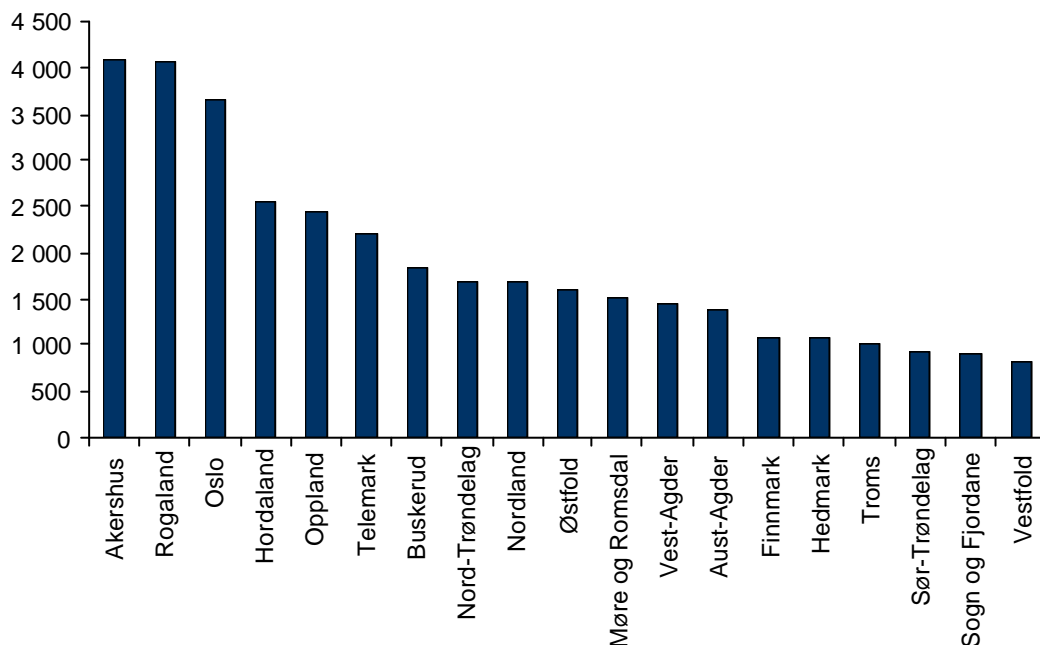
Når man skal analysere etterspørselen etter rideaktivitet i ulike deler av landet er det fornuftig å skille mellom breddeidrett og toppidrett. Grunnen er at disse to gruppene har ulike behov, særlig i forhold til utstyr, anlegg og andre fasiliteter. Nedenfor skal vi derfor presenterer to indikatorer – én for breddeaktivitet og én for elitesatsning.

4.2.1 Indikator for breddeaktivitet

Vi vil anvende tall fra Norges Rytterforbunds medlemsstatistikk for å belyse rideaktiviteten i ulike deler av landet. Som nevnt skjer mye av rideaktiviteten uorganisert. For enkelthets skyld vil vi derfor igjen anta at den geografiske fordelingen av Rytterforbundets medlemmer er noenlunde representativ for den totale rideaktiviteten i landet.

Figur 4.1 viser fordelingen av Rytterforbundets medlemmer i norske fylker.

Figur 4.1 Norges Rytterforbunds medlemmer fordelt på fylker

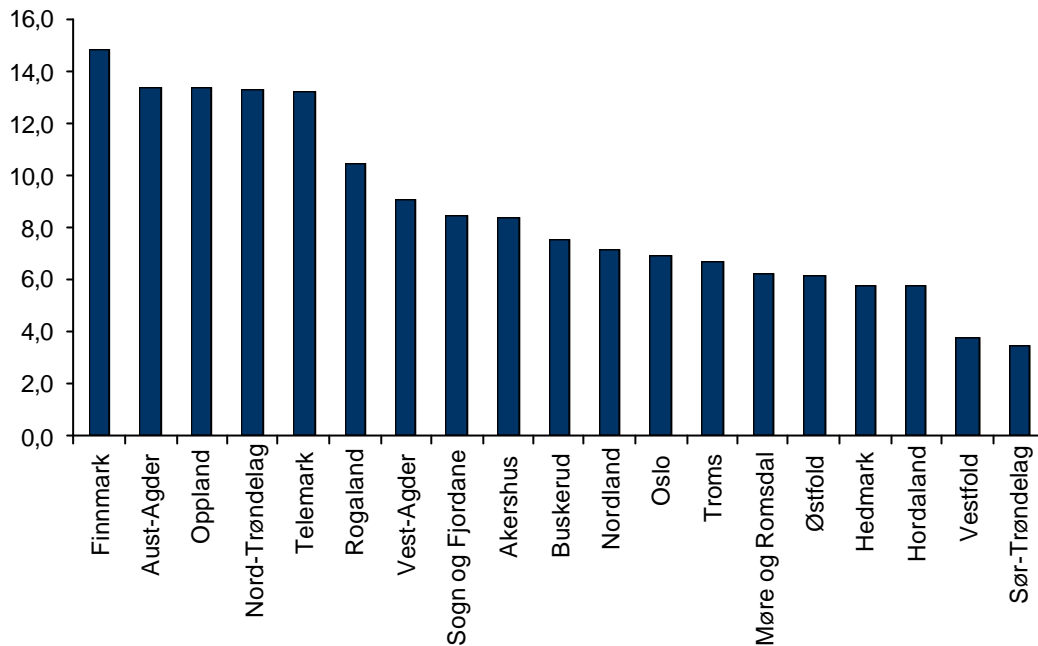

Kilde: Idrettsregistreringen

Av Figur 4.1 ser vi at Oslo, Akershus og Rogaland har klart flest medlemmer, mens Finnmark, Hedmark, Troms, Sør-Trøndelag, Sogn og Fjordane og Vestfold har en jevnt lav medlemsmasse. Det er disse medlemstallene som i utgangspunktet bør sammenliknes med anleggene for å identifisere det nåværende behovet for anleggskapasitet. I tillegg bør det vurderes om anlegg i enkelt fylker i noen tilfeller dekker behov i andre fylker, eller om det er andre særlige forhold som medfører større eller mindre anleggskapasitet i visse fylker.

Medlemsstallene gir imidlertid lite informasjon om interessen for ryttersporten i det enkelte fylke. Som vi kan se av Figur 4.2 avspeiler medlemsmassen i stor grad folketallet i fylkene.

Figur 4.2 *Antall medlemmer i Norges Rytterforbund per 1000 innbyggere*

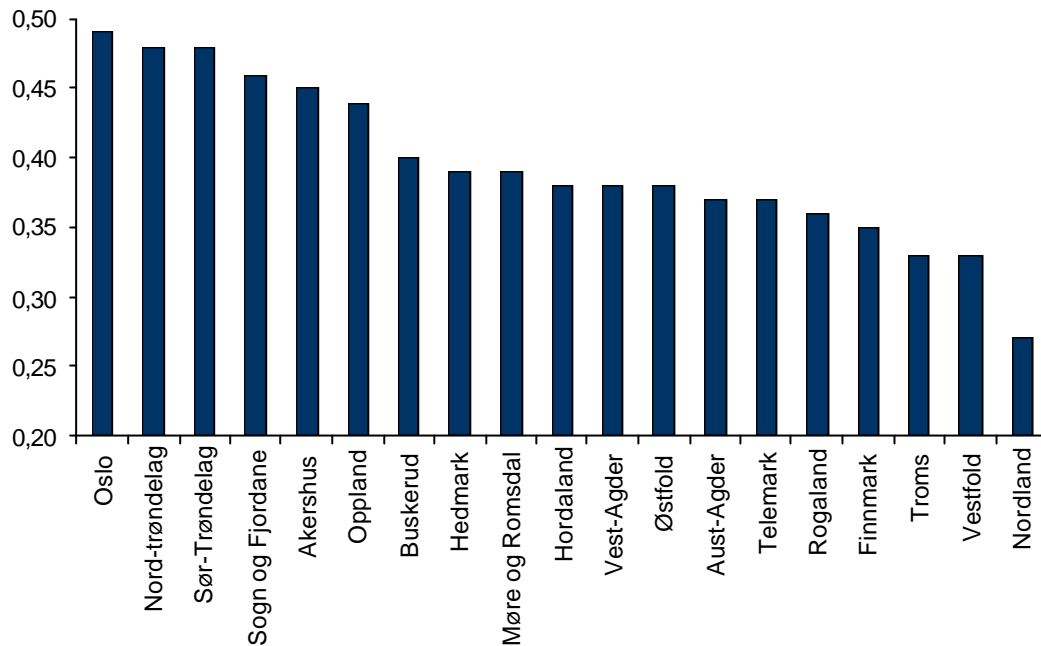

Kilde: Idrettsregistreringen og Statistisk sentralbyrå

Oversikten viser at Finnmark, Aust-Agder, Oppland, Nord-Trøndelag og Telemark er de fem fylkene med klart flest medlemmer i befolkningen. Vestfold og Sør-Trøndelag har færrest medlemmer per capita. Dette kan si noe om interessen for hestesport i fylkene, men kan også si noe om potensialet for flere medlemmer.

Den generelle aktiviteten i ulike deler av landet varierer også noe. Figur 4.3 viser hvor stor andel av befolkningen i de ulike fylkene som er registrert aktive i idretten.

Figur 4.3 *Andelen av befolkningen som er registret aktive, fordelt på fylker*

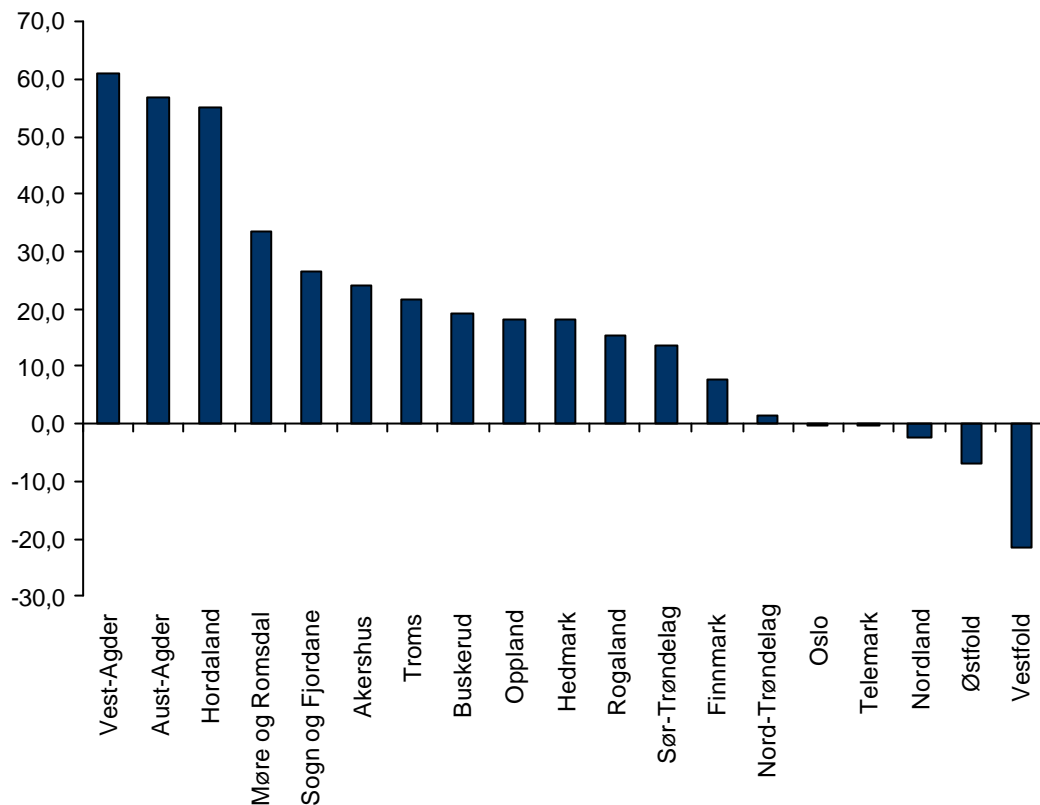

Kilde: Tilstandsrapport 2003 – om idrett og fysisk aktivitet i Norge

Oversikten viser at den registrerte idrettsdeltagelsen er størst i Oslo og minst i Vestfold og Nordland. Disse tallene gir ikke nødvendigvis et riktig bilde av det totale aktivitetsnivået dersom også uorganisert idrett medregnes. Det kan for eksempel tenkes at folk er "flinkere" til å melde seg inn i idrettsforeninger i Oslo og i Trøndelag enn i Vestfold og Nord-Norge. På den annen side har vi ikke informasjon om forhold som skulle tilsi at folk er mer tilbøyelige til å være medlem i idrettsforeninger i noen deler av landet fremfor andre.

Et annet forhold som kan si noe om fremtidig utvikling er veksten i medlemsmassen de siste årene. Veksten i det enkelte fylket er gjengitt i Figur 4.3. Veksten har vært klart høyest i Agder-fylkene og Hordaland, mens det har vært negativ vekst i Vestfold, Østfold og Nordland. Kun i Oslo og Telemark har medlemstallet stått stille.

Figur 4.4 Prosentvis endring i medlemstallet i fylkene fra 2001 til 2003

Kilde: Idrettsregistreringen

Som nevnt innledningsvis er det flere måter å tolke disse tallene på. Høy vekst sammen med høye medlemstall per kapita kan være tegn på at ryttersporten er i fremgang i et fylke. Det er imidlertid vanskelig å si om en slik utvikling vil fortsette. Likevel kan det være verdt å merke seg hvilke fylker som scorer høyt og lavt på disse indikatorene, blant annet for å skaffe informasjon om hva som skaper vekst og stor interesse. I denne sammenheng kan det blant annet være verdt å se på om anleggskapasiteten har vært av betydning.

Oppsummering breddeaktivitet

Hvis vi sammenstiller de to indikatorene, medlemmer i befolkningen og vekst, kan vi si noe om i hvilke deler av landet etterspørselen etter rideaktivitet er størst i dag og i tiden fremover.

Vi har rangert alle fylkene etter medlemmer per kapita og vekst. Ved å summere rangeringen som under, fremgår det hvilke fylker som kommer høyt opp eller lavt ned på denne samlede rankingen. De høyest rangerte er Agder-fylkene. De lavest rangerte er Vestfold, Østfold, Nordland, Oslo og Hedmark. Til tross for usikkerheten knyttet til dataene foreslår vi at det gjøres nærmere analyser av bakgrunnen for utviklingen i disse fylkene for derigjennom å forsøke å identifisere hvilke forhold som leder til henholdsvis høy vekst og høye medlemstall for Agder-fylkene, og lav vekst og lave medlemstall for Vestfold, Østfold, Nordland, Oslo og Hedmark. Slike analyser bør ta utgangspunkt i samtaler med klubbene i de aktuelle områdene om hva de tror er årsakene til fremgangen eller

tilbakegangen. I denne rapporten vil vi se nærmere på om anleggskapasiteten kan ha noen betydning nettopp for veksten i Aust-Agder.

Tabell 4.1 Rangering av fylker etter medlemmer i befolkningen og vekst.

Fylke	Rangering etter vekst	Rangering etter medlemmer i befolkningen
Østfold	2	5,5
Akershus	14	11,5
Oslo	4,5	8
Hedmark	10,5	3,5
Oppland	10,5	17
Buskerud	12	10
Vestfold	1	2
Telemark	4,5	16
Aust-Agder	18	18
Vest-Agder	19	13
Rogaland	9	14
Hordaland	17	3,5
Sogn og Fjordane	15	11,5
Møre og Romsdal	16	5,5
Sør-Trøndelag	8	1
Nord-Trøndelag	6	16
Nordland	3	9
Troms	13	7
Finnmark	7	19

Tallene for veksten om medlemstallet per kapita kan også si noe om potensialet for ryttersporten i det enkelte fylket. I utgangspunktet kan en tenke seg at det er mer sannsynlig at veksten vil fortsette i fylker som foreløpig ikke har så mange medlemmer i befolkningen. På den annen side kan høye medlemstall lede til høy vekst, for eksempel dersom medlemmene skaper et godt miljø og sprer interessen for hest i omgangskretsen. Vi finner imidlertid ikke en sterk sammenheng mellom medlemsmasse og vekst. Blant annet er det bare Aust-Agder blant "høy-vekst-fylkene" som i utgangspunktet hadde mange medlemmer i befolkningen. Det kan derfor være verdt å se på hvilke fylker som har høy vekst og få medlemmer (differansen mellom rangering etter vekst og medlemmer per kapita).

I Tabell 4.2 har vi sett studert summen av rangeringen i Tabell 4.1 og differansen mellom vekst og medlemstetthet nærmere.

Tabell 4.2 Fylker rangert etter a) vekst og medlemstetthet, b) differansen mellom vekst og medlemstetthet.

Fylke	Sum av rangering etter vekst og medlemstetthet	Fylke	Differanse mellom rangering etter vekst og medlemstetthet
Aust-Agder	36	Hordaland	13,5
Vest-Agder	32	Møre og Romsdal	10,5
Oppland	27,5	Hedmark	7
Sogn og Fjordane	26,5	Sør-Trøndelag	7
Finnmark	26	Troms	6
Akershus	25,5	Vest-Agder	6
Rogaland	23	Sogn og Fjordane	3,5
Nord-Trøndelag	22	Akershus	2,5
Buskerud	22	Buskerud	2
Møre og Romsdal	21,5	Aust-Agder	0
Telemark	20,5	Vestfold	-1
Hordaland	20,5	Oslo	-3,5
Troms	20	Østfold	-3,5
Hedmark	14	Rogaland	-5
Oslo	12,5	Nordland	-6
Nordland	12	Oppland	-6,5
Sør-Trøndelag	9	Nord-Trøndelag	-10
Østfold	7,5	Telemark	-11,5
Vestfold	3	Finnmark	-12

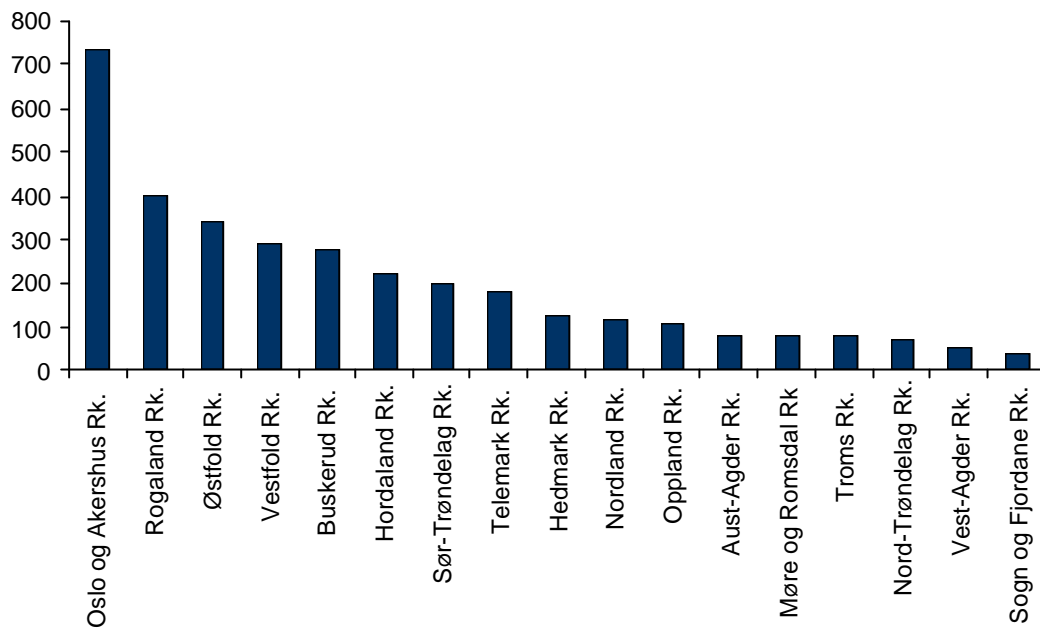
De mest fremtredende fylkene med relativt høy vekst og lav medlemsmasse er Hordaland, Møre og Romsdal, Hedemark, Sør-Trøndelag, Troms og Vest-Agder. I disse fylkene kan det være verdt å planlegge for at det fremtidige medlemstallet vil bli høyere enn det nåværende, også ved vurdering av anleggskapasitet. Det må imidlertid grundigere analyser til, for eksempel i form av markedsundersøkelser, for å konstantere at dette er fylker der det bør forventes høy vekst i medlemsmassen.

4.2.2 Indikator for elitesatsning

De fleste som driver med rideaktivitet gjør dette på hobbybasis. Det er imidlertid stadig flere som konkurrerer aktivt innen sporten. Denne gruppen har som regel andre behov til anlegg, støttefunksjoner og fasiliteter enn den gjennomsnittlige rytteren. Det er derfor viktig å ha kjennskap til hvor i landet konkurranserytterne holder til og hvor stor denne gruppen er ulike steder i landet.

For å kunne delta i konkurranser fra distriktsstevner og oppover, må rytteren ha lisens. Norges Rytterforbund har statistikk over antall lisensierte ryttere i ulike deler av landet. Figur 4.5 viser lisensfordelingen i fylkene.

Figur 4.5 Fordeling av lisenser i norske fylker

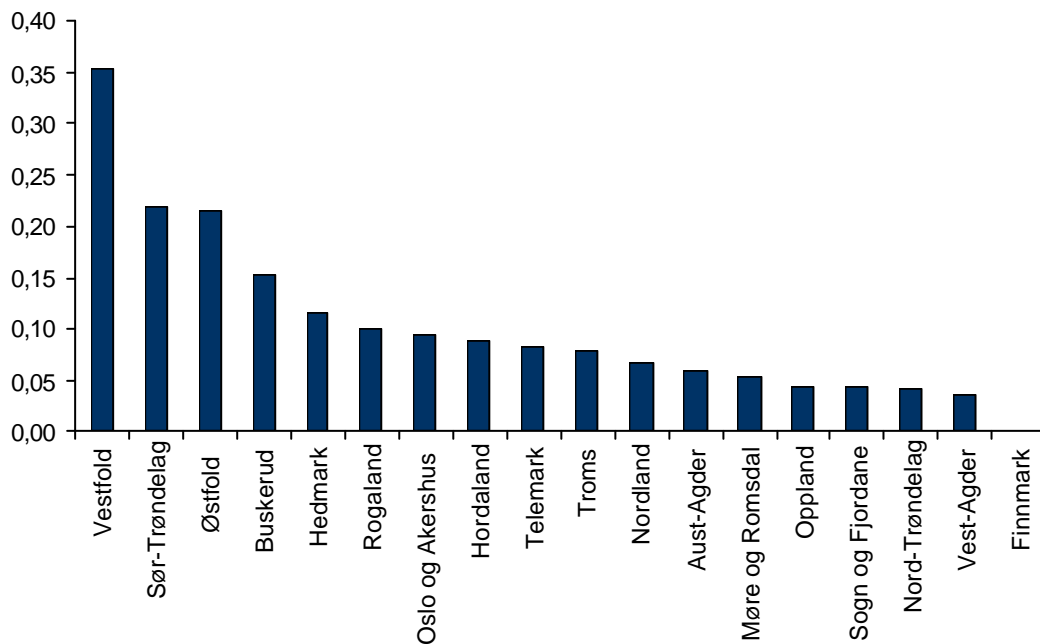

Kilde: Norges Rytterforbund

Det er klart flest lisenser i Oslo og Akershus og Rogaland. I Finnmark er det ingen lisensierte rytter, mens det i Sogn og Fjordane finnes få registrerte lisensryttere.

I og med at det generelle aktivitetsnivået varierer mellom fylkene, sier ikke denne oversikten så mye om fordelingen elite/bredde i de ulike fylkene. Figur 4.6 viser hvor stor andel av medlemmene som har lisens i de ulike delene av landet.

Figur 4.6 Lisens per medlem i norske fylker

Kilde: Norges Rytterforbund

Lisenstettheten er størst i Vestfold, Sør-Trøndelag og Østfold. Færrest lisenser er det blant rytterne i Finnmark og Vest-Agder.

4.3 Case-studium – Aust-Agder i vekst

I Aust-Agder har Rytterforbund hatt en vekst i sin medlemsmasse på over 50 prosent i perioden 2001 til 2003, og Aust-Agder er dermed et av de tre fylkene der veksten har vært klart høyest i denne perioden. Aust-Agder er dessuten bare slått av Finnmark når det gjelder medlemmer i Rytterforbundet per kapita. Dette gjør det interessant å se nærmere på hva som har skjedd i fylket i de seneste årene, for derigjennom å kunne avdekke noen av årsakene til denne sterke interessen for ryttersporten.

Som drøftet i avsnitt 4.1 er det mulig at anleggsinvesteringer ikke bare dekker, men også skaper etterspørsel etter anlegg og deltaking i ryttersporten. Det er derfor interessant å se på anleggsinvesteringer i området for å se om disse kan ha påvirket aktiviteten i området. Utviklingen i klubbene og regionen omkring et anlegg er også interessant fordi det kan gi informasjon om hvilke støttefunksjoner man bør kreve at er på plass før en anleggsinvestering, og hvilke en kan anta at vil komme på plass så snart en anleggsinvestering er gjort. Dette vil også si noe om den næringsutviklingen som kan følge med en anleggsinvestering.

Disse problemstillingene gjør det interessant å se nærmere på utviklingen i og rundt Arendal og Grimstad Rideklubb (AGR). Ryttersporten er i vekst i området og AGR er en av Norges største og mest aktive rideklubber. Klubben har dessuten foretatt betydelige investeringer de siste 15 årene.

Beskrivelse av klubben og anlegget

Arendal og Grimstad Rideklubb ble stiftet i 1969 og har i dag 404 medlemmer i alle aldersgrupper.

Klubben eier et anlegg på Birketveit på Fevik. Anlegget ble etablert i 1973, og ble utvidet i 1985, men de største investeringen på anlegget kom etter 1991. I 1991 ble klubben reorganisert, og fikk blant annet ny ledelse. Dette skjedde i en periode med generelt økt interesse for og satsing innen ryttersporten, blant annet ved at Oslo Horse show ble igangsatt. Den nye ledelsen startet planleggingen av betydelige anleggsinvesteringer, som skulle gi store resultater i de kommende 15 årene. Den gamle bygningsmassen var på dette tidspunkt nedslitt og er det fremdeles.

I dag er anlegget AGR eier på Birketveit et tre stjerners anlegg, autorisert av Norges Rytterforbund. Anlegget stod ferdig i 2000. Med den nye ridehallen og ny utearena på plass kan klubben nå starte renoveringen av den gamle bygningsmassen. I renoveringsperioden, som starter i 2005, vil all aktivitet foregå i den nye anleggsdelen.

Det nye anlegget inneholder Norges største permanente innendørs ridearenaer og en utendørsarena på 5000 kvm. Samlet besøk ved anlegget en gjennomsnittlig uke ligger på ca. 1000 -1500 personer. Dette gjør AGRs anlegg til det idrettsanlegg med høyest besøksfrekvens på Sørlandet. Anlegget inneholder også en ridehall 20 x 60 m, har staller med plass til 85 hester, og gjestestaller med plass til 50 hester. Det er to utendørs ridebaner. I tillegg består anlegget av kafeteria, lekerom for

barn og overnattingsmuligheter til 25 personer. Senteret er åpent alle ukedager i tiden 09.00-13.00 og 14.30-21.00, og lørdag og søndag i tiden 09.00-19.00.

Det foregår både lokale, nasjonale og internasjonale stevner ved anlegget. Det drives rideskole, ridning for funksjonshemmede og terapiridning.

Medlemstallet i AGR var ganske stabilt på 70-, 80- og 90-tallet, men vokste voldsomt etter utvidelsen i 2000: I 1992 var medlemstallet 202, i 2001 var det 214, mens man ved årsskiftet 2004-2005 hadde 404 medlemmer.

Fremvekst av mindre anlegg i det omkringliggende området

I perioden etter 1991 har det vokst frem flere rideaktiviteter og støttefunksjoner i området:

- 1992 Stall GP blir etablert (privateid). Evje feltrittanlegg blir etablert.
- 1995 Løkka gård etableres som rideanlegg (privateid).
- 1996 Molland Gård blir etablert med hovedvekt på avl og utdanning av hester, inneholder ridebane, private staller (privateid).
- 1999 Risør Ride og Kjøreklubb blir en direkte avle gger av AGR.
- 2000 Kragerø Rideklubb blir en direkte avlegger av AGR. Sørlandets dyreklinikk blir etablert. 4 – 6 hovslagere etablerer seg i området, kretsen hadde ingen hovslagere tidligere. Holt landbrukshøyskole vurderes nedlagt. I stedet opprettes det hestefaglig videregående ved skolen, som nå er i full drift med ca. 15 elever.
- 2003 Stall Nedenes danner rideklubb med trening for den videregående hestefaglige linjen. Anlegget har planer om å bygge ridehus.

Denne historikken tyder på at betydelige anleggsinvesteringer

- øker interessen og aktiviteten i sporten,
- medfører oppblomstring av mindre omkringliggende rideanlegg og nødvendige stallplasser, og
- gir etablering av viktige støttefunksjoner for ridesporten i området.

Man kan naturligvis ikke generalisere disse erfaringene direkte til alle områder, men de gir blant annet grunn til å tro at

- det ikke bør stilles som krav at det finnes nødvendige støttefunksjoner før man investerer i et anlegg
- at det ikke er nødvendig å ha en egen investeringsstrategi for stallplasser idet disse vil vokse frem når det kommer den type anlegg Rytterforbundet ønsker at det investeres i.

4.4 Hvor er rideanleggene etablert og hvordan er kapasiteten?

Det finnes rideanlegg i de fleste deler av landet. Det er imidlertid stor variasjon i hvilke typer anlegg som finnes og hvor stor kapasitetsutnyttelsen er. Noen er innendørsanlegg som kan brukes hele året, mens andre er utendørsanlegg som kun kan benyttes i sommersesongen. De ulike anleggene tilfredsstiller ulike behov. Ifølge Rytterforbundet er det i dag nødvendig å ha ridehus som legger til rette for helårsaktivitet for å kunne etablert et aktivt ridemiljø. Rytterforbundet ser også for seg at man etablerer en kjede av anlegg over hele landet som tilfredsstiller følgende krav:

- Klubbeid anlegg
- uisolert ridehus 20x60
- oppstalling for 40-50 hester
- rideskoledrift i klubbregi
- oppstalling for privatryttere,
- stevnearrangement sprang og dressur
- ridning for funksjonshemmede,
- terapiridning i regi fysioterapeut
- utendørs ridearena
- paddocker.

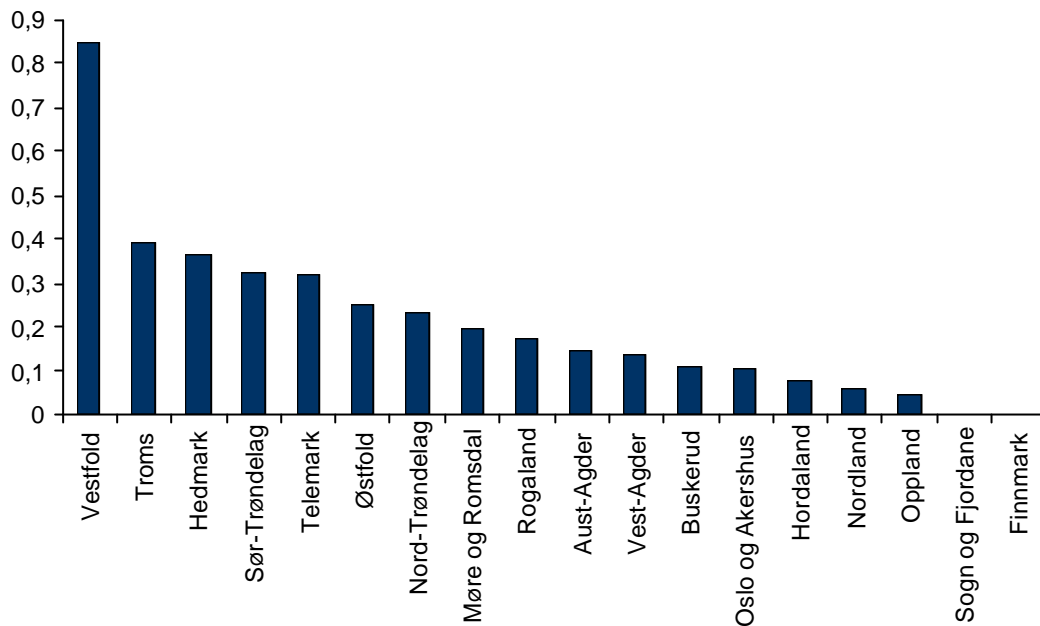
Vi vil derfor se på utbredelsen av denne typen anlegg så vel som av ridehus. I tillegg skal vi se på hvor mange stallplasser som finnes omkring i landet.

Analysen i dette avsnittet er basert på Rytterforbundets anleggsregistrering. Registreringen har tatt sikte på å kartlegge alle rideanlegg i Norge uansett eie- og driftsform. Databasen omfatter derfor både anlegg som er eid og drevet av private, og klubbeide og klubbdrevne anlegg. Arbeidet med å kartlegge anleggene ble initiert relativt nylig og er ikke avsluttet. Ansvaret for å samle inn anleggsstatistikken har vært lagt på kretsene og kvaliteten på innsamlingsarbeidet har variert. Datamaterialet er derfor ufullstendig. Det er likevel det eneste og derfor beste tallgrunnlaget om rideanlegg som finnes.

4.4.1 Ridehus

Figur 4.7 viser tettheten av registrerte ridehus per medlem i Norges Rytterforbund i norske fylker. Jo større tetthet, jo bedre anleggsdekning.

Figur 4.7 Ridehus per 100 medlemmer

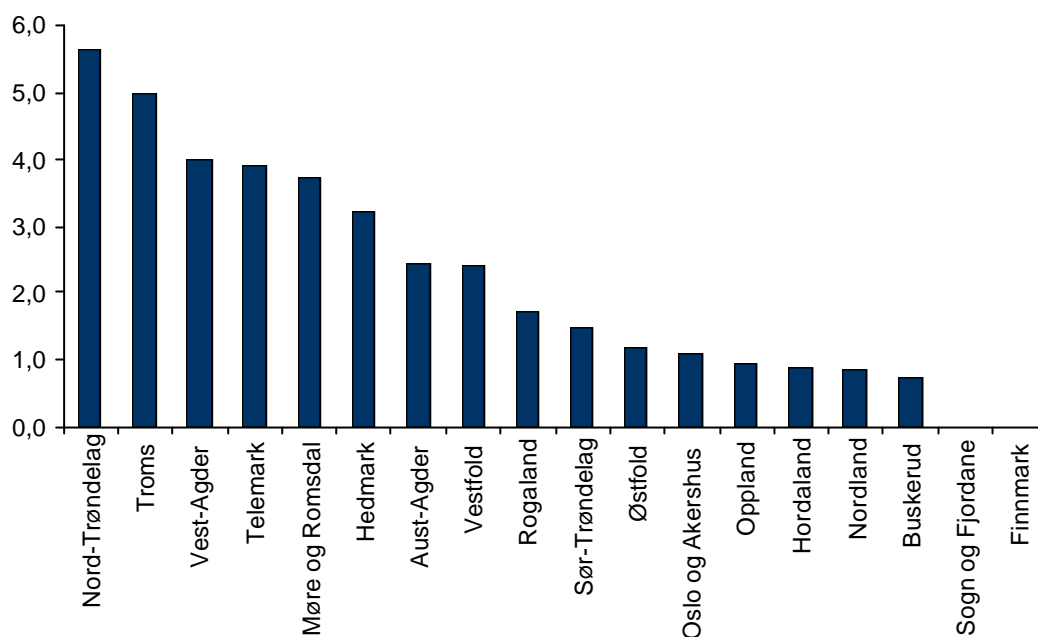

Kilde: Norges Rytterforbunds anleggsstatistikk

Vi ser av figuren at Vestfold har flest ridehus per medlem i Rytterforbundet. I Finnmark og Sogn og Fjordane er det ikke registrert noen ridehus. Ifølge Rytterforbundet illustrerer delvis oversikten at anleggsregistreringen er mangelfull, fordi det finnes ridehus i Sogn og Fjordane. Hvis vi antar at underregistreringen er noenlunde lik i alle fylker, vil oversikten likevel gi et riktig bilde av ridehus-tettheten.

For å kunne drive elitesatsning, er det en forutsetning å ha tilgang til ridehus. Jo større tilgangen til ridehus er, jo bedre ligger forholdene til rette for elitesatsning. Hvis vi sammenstiller fordelingen av lisenser og ridehus, kan vi si noe om hvor i landet forholdene for toppidretten er best. I Figur 4.8 har vi rangert fylkene etter ridehus per 100 lisenser.

Figur 4.8 Ridehus per 100 lisenser

Kilde: Norges Rytterforbunds anleggsstatistikk

Oversikten viser at det er flest ridehus per lisenshaver i Nord-Trøndelag og Troms. Dette kan tyde på at ryttere som satser aktivt har best tilgang til anlegg i disse fylkene. Figuren må imidlertid tolkes med varsomhet siden det er betydelig usikkerhet knyttet til anleggsregistreringen.

4.4.2 Større anlegg

Den eksisterende anleggsstatistikken gir ikke oversikt over hvorvidt det enkelte anlegg inneholder oppstalling for privatryttere, og heller ikke om det arrangeres stevnearrangement for sprang og dressur. Vi har derfor sett på hvilke av de registrerte anleggene som tilfredsstill de øvrige kravene til et større anlegg, dvs at det er et klubbeid anlegg, som inneholder uisolert ridehus 20x60, oppstalling for 40-50 hester, utendørs ridearena, rideskoledrift i klubbregi, og som driver ridning for funksjonshemmede, og terapiridning i regi av fysioterapeut. Vi har også sett på hvor mange av anleggene som tilfredsstill kravene, men som ikke er klubbeide, og som tilfredsstill selve anleggskravene, men som ikke har ridning for funksjonshemmede og terapiridning. Begge deler er interessant for å se på hvorvidt det er selve anlegget som mangler, om det er organiseringen som ikke er som ønsket (privateid anlegg) eller om det er tilbudet til funksjonshemmede som mangler.

Resultatene fra undersøkelsen presenteres i Tabell 4.3

Tabell 4.3 Oversikt over hovedanlegg

	Klubbeide anlegg med ridehus, rideskole, stallplasser for minst 40 hester, stevneplasser, ridning for funksjons-hemmede, terapiridning	Ikke klubbeide	Ikke klubbeide, ikke tilbud til funksjonshemmede
Oslo og Akershus	1	1	3
Østfold	0	0	1
Hedmark	1	1	1
Oppland	0	0	1
Buskerud	1	1	1
Vestfold	0	0	2
Telemark	1	1	1
Aust-Agder	1	1	1
Vest-Agder	1	1	1
Rogaland	0	1	2
Hordaland	0	0	0
Sogn og Fjordane	0	0	0
Møre og Romsdal	0	0	0
Sør-Trøndelag	0	0	0
Nord-Trøndelag	0	0	0
Nordland	1	1	1
Troms	0	0	1
Finnmark	0	0	0
Totalt	78	8	16

Kilde: Rytterforbundets anleggsstatistikk

Av tabellen ser vi at Hordaland, Sogn- og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Finnmark helt mangler større anlegg ifølge denne registreringen.

I tillegg ser vi at det er registrert større anlegg, men som mangler et tilbud til funksjonshemmede, i Østfold, Oppland, Vestfold, og Troms.

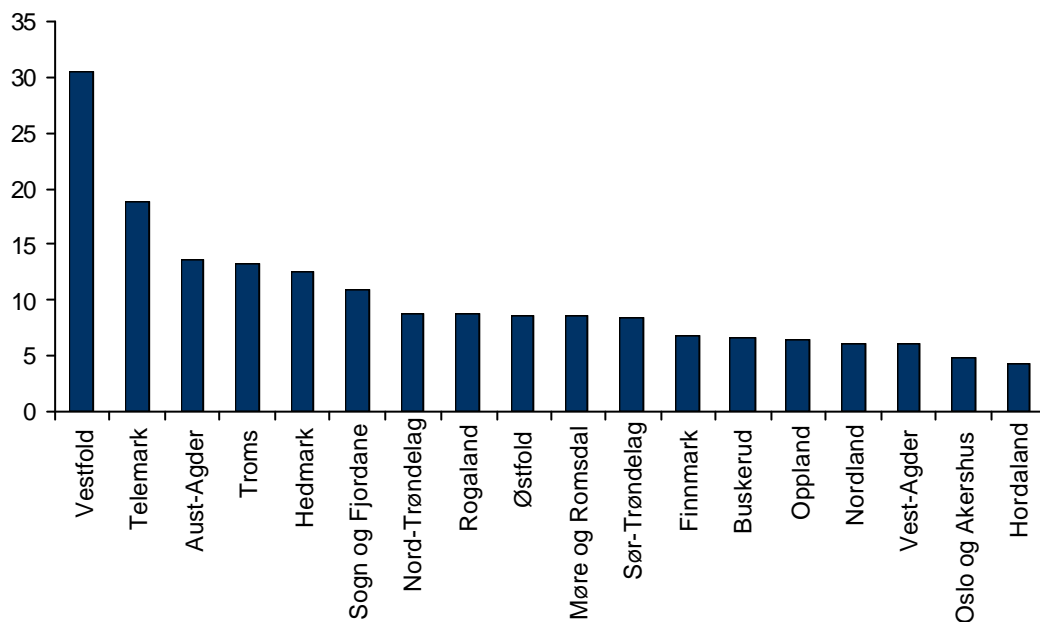
⁸ Kun to av disse har gressbane.

4.4.3 Stallplasser

I tillegg til ridehus omfatter anleggsregistreringen antall stallplasser i de ulike fylkene. Selv om ridehus er nødvendig for å kunne arrangere konkurranser året rundt, kan registrerte stallplasser si noe om hvordan forholdene ligger til rette for generell rideaktivitet rundt omkring i landet.

Figur 4.9 viser stallplasser per 100 medlemmer i Rytterforbundet i de ulike fylkene. Dette er en indikator på hvordan forholdene ligger til rett for breddeaktivitet.

Figur 4.9 Stallplasser per 100 medlemmer

Kilde: Norges Rytterforbunds anleggsstatistikk

Oversikten viser at det er størst tetthet av stallplasser per medlem i Norges Rytterforbund i Vestfold og Telemark. Dette tyder isolert sett på at forholdene for breddeaktivitet er best i disse fylkene. Det er interessant at Sogn og Fjordane har bra med registrerte stallplasser til tross for at det ikke er registrerte ridehus i fylket. Dette kan tyde på at det faktisk er et betydelig behov for ridehus i fylket. Det er for øvrig mange fylker med relativt få registrerte stallplasser. Dette gjelder Finnmark, Buskerud, Oppland, Nordland, Vest-Agder, Oslo og Akershus, samt Hordaland.

Oppsummering anleggskapasitet

Det mangler registrerte *større* anlegg i Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Finnmark. Av disse fylkene er det ikke registrerte noen ridehus i Sogn og Fjordane og Finnmark. Selv om vi vet at det finnes ridehus her⁹ er det derfor grunn til å tro at anleggsdekningen er dårligst i de to fylkene.

⁹ Ut fra den generelle kjennskapen Rytterforbundet har til etablerte rideanlegg rundt i landet.

Likevel vil vi påpeke at det er stor usikkerhet knyttet til anleggsstatistikken. Hvis en krets har gjort en god jobb og kartlagt alle anleggene, vil dette fylkets rangering kunne gi inntrykk av en bedre anleggssituasjon enn det som er tilfelle. Omvendt vil en krets som har gjort en dårlig innsats og kun kartlagt en brøkdel av anleggene i fylket, i denne oversikten indikere en dårligere anleggskapasitet enn det som er tilfelle. Dette bør derfor vurderes.

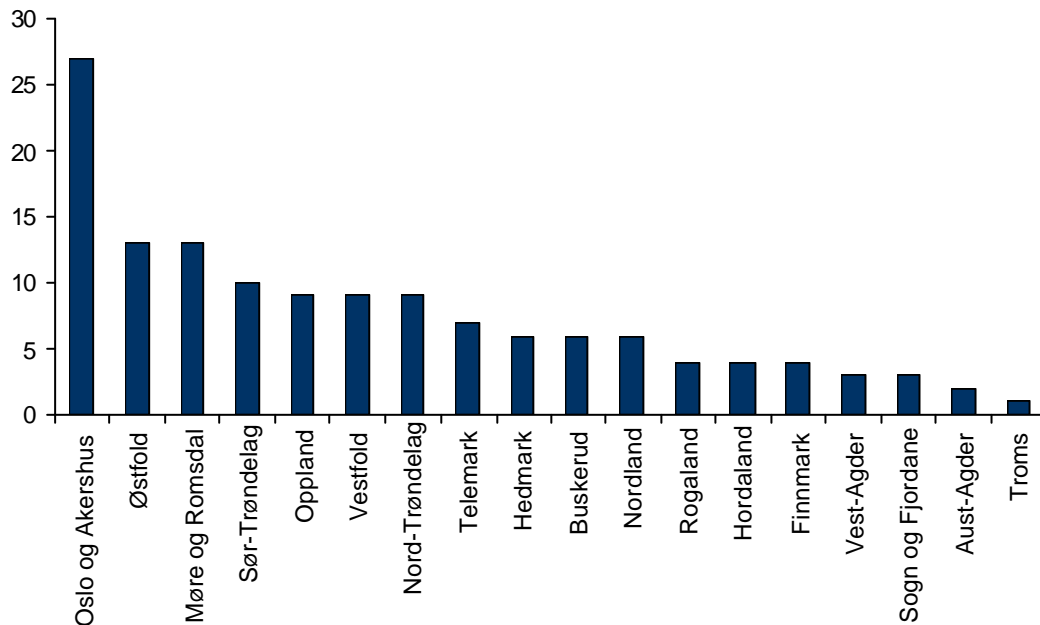
4.5 Nødvendige støttefunksjoner

Ridesporten er en aktivitet med relativt store krav til støttefunksjoner, også ut over anleggene. For å kunne tilby rideaktivitet, må man ha tilgang til en rekke spesialiserte varer og tjenester. Dette omfatter

- Veterinærer
- Salmakere
- Hovslager
- Tilgang på høy.

Graden av spesialisering gjør at man ikke kan forvente at disse varene og tjenestene tilbys over alt i landet. Når man skal vurdere å bygge rideanlegg, bør det ses hen til avstanden til nærmeste veterinær, salmaker, hovslager og høyproducent. Norges Rytterforbund jobber med å registrere veterinærer med kunnskap om hest. Registreringen er ufullstendig, men som Figur 4.10 viser finnes det flere veterinærer i alle landets fylker med relevant kompetanse.

Figur 4.10 Registrerte veterinærer i ulike fylker

Det finnes ikke tilsvarende oversikt over salmakere, hovslagere og høyproducenter. Dersom det er behov for informasjonen om tilgangen til støttefunksjoner et bestemt sted, for eksempel i forbindelse med beslutning om utbygging, vil dette

være opplysninger som det sannsynligvis er lett å innhente. Rideklubber i nærheten vil trolig kunne gi nødvendig informasjon.

Vi mener for øvrig det ikke bør legges for stor vekt på om det er etablert nødvendige støttefunksjoner ved beslutning om bygg av nye rideanlegg. Det er grunn til å tro at tilbudet av disse spesialtjenestene tilpasser seg etterspørselen, noe utviklingen rundt Arendal og Grimstad Rideklubb kan tyde på. Dette tilser at det vil etablere seg bedrifter eller personer med slik kompetanse på eller i nærheten av stedet der rideanlegget bygges ut.

5 Forslag til anleggsstrategi

Anleggsinvesteringene i ryttersporten ligger med all sannsynlighet bak den betydelige veksten i medlemsmassen til Rytterforbundet. Videre tilsier trenden i idrettslivet for øvrig og erfaringene fra utviklingen i Aust-Agder og Arendal og Grimstad Rideklubb at økt tilgang på innendørsanlegg og økte muligheter for å avholde stevner vil øke aktiviteten i ryttersporten. Siden ryttersporten er en utpreget kvinnesport med en stor andel barn, da spesielt jenter, vil slike anleggsinvesteringer kunne bidra til oppfyllelsen av målene om økte idrettsaktivitet blant kvinner, jenter og barn. Videre er ryttersporten vel tilpasset mange funksjonshemmedes behov, og økt tilgang på anlegg tilrettelagt for funksjonshemmede vil derfor øke funksjonshemmedes mulighet til å delta i idrettslivet.

Rytterforbundet ønsker derfor å prioritere å få på plass en kjede av større anlegg egnet for stevnearrangementer, og med de fasiliteter dagens krav til idrettsaktivitet og hensynet til funksjonshemmede stiller. Dette innebærer ifølge de registreringene som er gjort at det først bør utredes investeringer i Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Finnmark. Spesielt Finnmark og Sogn og Fjordane har lav registrert anleggskapasitet med null ridehus i hver av fylkene.

I tillegg bør det vurderes om mangelen på tilbud til funksjonshemmede i Østfold, Oppland, Vestfold, og Troms er forårsaket av manglende tilrettelegging av anleggene. I så fall bør i det minste noen av disse anleggene oppgraderes til den standard som er nødvendig for aktive funksjonshemmede ryttere.

I Oslo og omegn er andelen aktive barn og ungdom vesentlig lavere enn ellers i landet. Det er liten grunn til å tro at barn og ungdom i denne delen landet har mindre interesse for rideaktiviteter enn jevnaldrene ellers i landet. Den relativt lave barne- og ungdomsdeltagelsen kan forklares med at de etablerte rideanleggene ikke har kapasitet til å rekruttere nye medlemmer. Nye medlemmer vil i hovedsak komme fra yngre aldersgrupper. Det bør derfor særlig kartlegges hvordan anleggskapasiteten kan utvikles for å møte barn og ungdoms behov i Oslo og omegn.

Beslutninger om konkrete prosjekter må gjøres ut fra en helhetsvurdering, og ta hensyn til at anleggsregistreringen er ufullstendig. Vi foreslår at Rytterforbundet gjennomfører en fullstendig kartlegging av anleggene i ovennevnte fylker. Deretter bør det vurderes i hvilke av fylkene det er mest hensiktsmessig å investere i anlegg som kan holde stevner. Her bør det tas hensyn til aktiviteten i regionen og øvrige forhold av betydning for hvor god utnytting man vil få av anlegget. Dernest bør ulike mulige lokaliseringer vurderes, både ut fra innbyggertall (min. 30.000)

og hvor godt et anlegg på stedet vil betjene omkringliggende fylker. Vi tror ikke det er nødvendig å kreve at det er etablert de nødvendige støttefunksjoner på forhånd, da dette kan vokse frem rundt et større anlegg. Det samme gjelder stallplasser. Allikevel er det hensiktsmessig å kartlegge tilgangen på støttefunksjoner og hvorvidt det er mulighet for etablering av nærliggende staller og småanlegg for hver av de lokaliseringene som vurderes. Hvis det dreier seg om utvidelse av et eksisterende anlegg, noe som ofte vil være hensiktsmessig, må det sikres at anlegget er registrert i kommuneplanen. Videre kan det være grunn til å prioritere allerede foreliggende utbyggingsplaner. Anleggsregistreringen vi har mottatt viser at det finnes slike planer i alle fylkene. Disse planene bør innhentes for de fylkene som blir prioritert, og kan i seg selv være grunnlag for at et fylke blir prioritert. Gode og solide planer vil ofte være et tegn på god lokal organisering, hvilket er essensielt for god drift av et anlegg.

Referanser

Borgen, P. O. (1979): *Norsk ryttersports historie.*

ECON (2000): *Framtid for den norske hesten?* ECON-rapport nr 5/2000.

Grigson, H. (2003): *Handicapsporten i Norge – på internasjonalt nivå.*

Innstilling fra Næringspolitisk utvalg (2000): *Næringspolitikk for hest.*

Johansson, D., Andersson, H., Hedberg, A. (2004): *Hästnäringens samhälls-ekonomiska betydelse i Sverige.* Sveriges Landbruksuniversitet.

Kultur- og kirkedepartement (2003): *Brev til Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité av 20. oktober 2003.*

Norges idrettsforbund og Olympiske komité (2003): *Idrettspolitisk dokument. Tingperioden 2003-2007.*

Norges idrettsforbund og Olympiske komité (2003): *Tilstandsrapport for norsk idrett 2002.*

Norges idrettsforbund og Olympiske komité (2004): *Tilstandsrapport for norsk idrett 2003.*

Norges Rytterforbunds hjemmeside: www.rytter.no.

St.meld. nr 14 (1999-2000): *Idrett og fysisk aktivitet for alle.*

Årsberetning 1999-2000 Norges Rytterforbund.

Årsberetning 2001-2002 Norges Rytterforbund.

Annen bakgrunnsinformasjon: Idrettsregistreringen og ulike registre fra Norges Rytterforbund.